

БЮЛЕТИН

Културно-информационен център на българското малцинство
“Цариброд” – клон Босилеград

Година 5.   Брой 29.   Декември 2002 година   Безплатен екземпляр

БЮЛЕТИН

Основател и издател: Гражданско сдружение Културно информационен център на българското малцинство “ЦАРИБРОД” Димитровград, Площад на освобождението № 8.

Редакция: Иван Николов, Радко Стоянчов и Александър Димитров. Технически редактор: Новица Божилов.

Адрес: Ул. Маршал Тито № 15, 17540 Босилеград, тел./факс: 017/78 – 254.

Главен и отговорен редактор: Иван Николов.

Печата: Графическо предприятие “Мишич”, Ниш, Земунска 18 тел. 018/715 691.

Власт с изминал срок на годност

“Демокрацията” на великосръбските националисти съсипа още една година от живота ни без да даде никакви видими резултати. Великосръбската политика вече е толкова съсипана, че вече и едни избори не е в състояние да направи. Което никак не е лошо. Лошото е, че у нас все още има политически шушумици които правят избори с наивната надежда, че ще си изберат по-добър самар за гърбината.

На Босилеградската политическа сцена управляващите и опозицията съвсем закъсаха. И всички ние заедно с тях. Сега вече всички разбират, че “експертите” от управляващата ДСС на кмета Владимир Захариев не стават за нищо. Според техните обещания, “Бор” и “Кобос” трябваше да проработят още преди два месеца, а работниците вече трябваше да са взели по една-две заплати от по 15 000 динара. Хората си седят и чакат “да се оправя”, въпреки че на всички им е ясно, че то ако беше за оправя, нямаше и да се обърка.

Сметката е много проста: ако някой имаше интерес от босилеградските заводи, щеше да дойде и да ги приватизира. Взимането им под “наем”, (както е в случая с “Бор” и “Кобос”), дори и да не бяха неразчистените сметки с вранянската компания “Юмко”, не е никакво “гениално” откритие на Владимир Захариев. От опитите на постсоциалистическите страни знаем, че това е начина по който се източва преостаналият капитал от предприятията и после те или се дават на безценница или просто се изоставят. Такива предприятия в България днес обрасват с бърз и коприви, защото вече не представляват интерес за никого. Незнам дали това ще се случи и с “Кобос” и “Бор”, но щом не се обаждат сериозни купувачи, нищо чудно да се случи.

Още повече, че общинската власт в Босилеград, за наш резил, е една от най-неграмотните в Сърбия. И докато случайни, събрани от улицата и околните махали хора се разпореждат в общината, и вечер по кафенетата в бирено настроение бистрят политиката, преостаналите млади специалисти и други трудоспособни босилеградчани се редят на опашка пред Министерството на правосъдието в София в желанието си да се докопат до български паспорт и с първия самолет да хвъркнат към Европа или Америка. Някои от тях стигнаха чак до Канада и Монголия.

Те все ще някак ще се оправят. Но какво да правят остарелите и изнемощели селяни в околните села, които с Танталови мъки отглеждат по едно-две телета и няма кому да ги продадат за да платят тока и данъците на държавата. Зимата вече е на прага, паднат ли първите снегове, ще паднат и първите жертви при

превоза на тежко болни от Босилеград до Сурдулица и Враня. И въпреки всичко, активистите на ДСС в Босилеград не ги беше грях да товарят остарелите и болни хора в джипове и да ги карат да гласуват за Кошунница! Властолюбието наистина няма никакви морални съображения.

Местните съвети на сръбските опозиционни партии в Босилеград, мълчат като залеяни. Някои техни активисти се понаместиха на работа, сега гризат заплатите и си трайкат. Все чакат да им кажат от Белград какво да правят, а там Джинджич и Кошунница си правят пазарлъци и ги правят всичките на глупаци.

Резилъците с възстановяване на българският език в училищата окончателно потвърдиха, че сегашната и предишната власт си приличат не само по това, че кметовете са от Груинци, но и по това, че са абсолютни съмишленици по този въпрос. Преподаването в българските училища продължава да е на сръбски език като по Милошевичево време, а маскарлъците с формирането на Националните съвети на малцинствата още не са започнали. Кметът казва, че нямало нужда от такива съвети. И може да си е прав човекът, защо са му там разни професионалисти да го заяждат за едно-друго, като може спокойно да си прави каквото си иска и да си гледа рахата в общината!?

Общинската ДСС власт се държи не като легитимно избрана от народа власт която да защитава интересите му, а като сръбска измижарка. Кметът не поиска дори да качи югославското знаме на общината, а само сръбското! Това че той е член на ДСС си е негова работа, но все пак, в другите градове на Сърбия покрай сръбското все още стои и югославското знаме. А тука у нас, човекът се прави на по-голям сърбин от сърбите! Да се е променило нещо, от 1920г. насам? Не.

Иван Николов

Краят на югоутопията

Югославия никога не е била просто държава като другите. Тя бе по-скоро една идея, при това несъмнено утопична

Стефан Каменаров

През март 2002 официално прекрати съществуването си Югославия. Известно е, че тази държава бе ликвидирана на два пъти и през миналия век – в 1941 вследствие немската окупация и петдесет години по-късно – заради разпадането на така наречената СФРЮ. И в двата случая, федерацията успя да възкръсне от пепелищата. Този път обаче, възраждането ѝ изглежда невъзможно, най-вече заради качествено различната ситуация както в Европа и света, така и в бившите югорепублики.

От 1929 насам понятието “Югославия” нито веднъж не изчезна напълно, ако не от политическите карти, то поне от международното право. Дори в годините на Втората световна война, когато държавата на практика престана да съществува, в Лондон функционираше емигрантско кралско правителство, а и партизанското движение, създадено от Тито, също се позиционираше като “югославско”. Истината обаче е, че Югославия никога не е била просто държава като другите. Югославия бе по-скоро една идея, при това несъмнено утопична.

Крахът на “Първата Югославия”

Нека си припомним, че “кралска Югославия”, възниква като уж доброволно обединение между Сърбия, извоювала самостоятелността си още в началото на XIX век, и така наречената “държава на сърбите, хърватите и словенците”, възникнала върху руините на Австро-унгарската империя. Като още от първия ден на своето съществуване, тази измислена федерация носи в себе си синдрома на разпада. В продължение на дълги години Сърбия е безправна и изостанала колония на Османската империя. Славяните, населяващи земите на Австро-Унгария обаче, са възпитани в съвършено различни политически, икономически и културни традиции от тези на Шумадийските сърби. На всичкото отгоре, новата държава се сдобива със значителен брой мюсюлманско славянско население, към което и православните сърби, и католиците-хървати по традиция се отнасят крайно подозрително, както и с различни други национални малцинства, претендиращи за участие в държавите дела, и етнически различни от славяните (унгарците от

Войводина, албанците от Косово и т.н.) Ситуацията окончателно се заплита с включването в първата Югославия на населената с българи Македония и притежаващата собствена държавна традиция Черна гора.

Известно е, че в началото новото образование дори не се нарича Югославия, а “Кралство на сърби, хървати и словенци”. Така се подчертава националният му характер и (частично) се удовлетворяват претенциите на хърватския и словенския елит за собствена държавност. Доколкото унгарците, босненските мюсюлмани и албанците, поне в началото, се чувстват деморализирани от краха на империите (Австро-Унгария и Османска), към които са се отнасяли далеч по-доброжелателно, отколкото трите “държавно-творчески” нации, а македонските българи и черногорците биват подложени на усилен сърбизация, на пръв поглед изглежда, че “триединното кралство” има нелоши шансове за стабилно бъдеще. Тъкмо в този момент обаче, белградският елит, впечатлен от размерите на новосъздадената държава, започва да я разглежда като хегемон. Кралството не просто се преименува в Югославия, то буквално се превръща в Югославия. И тази бедна, обременена от неразрешими национални противоречия страна, започва да се държи като истинска регионална свръхдържава. В Белград стартират разработката на новата идеология на югославското пространство и на “юго-патриотизма”. На практика обаче, това води до дистанцирането на словенците и все по-активната съпротива на хърватите. Предвоенните години на Кралство Югославия преминават под знака на ожесточения сръбско-хърватски конфликт, завършил между другото, с частична победа на хърватите които малко преди германската окупация получават правото да създадат собствена “държава в държавата” – т.нар. “бановина”. Макар че на фона на изчезването на “първата Югославия”, тази победа остава без значение. По време на Втората световна война немогат да се идентифицират никакви “югославски патриоти”. Дори привържениците на възстановяването на Кралска Югославия, на чело с Дража Михайлович, действат от позициите на сръбския, а не на юго-национализма. Йосип Броз Тито и неговите партизани пък, както е известно, са комунисти, чийто основен лозунг е освобождаването на страната и изграждането на работническо-селска държава. Разбира се, Тито е съвсем наясно, че народите, живеещи на територията на бивша Югославия, меко казано, никак не се обичат, а омразата към немците съвсем не означава любов към съседа. Затова “червеният маршал” решава да гради своята Югославия на малко по-различни принципи.

Крахът на “Втората Югославия”

Първият измежду тях е, разбира се, класовият принцип, позволил под предлога за необходимостта от установяване на работническо-селска диктатура, да бъдат ликвидирани радикалните националисти от различните етноси, като за такива са нарочени всички противници на комунизма. Вторият е принципът за удовлетворяване на “държавните стремежи” на всички славянски народи, населяващи страната, за да се избегнат потенциалните конфликти помежду им. Така съюзни републики на нова Югославия стават не само Сърбия, Хърватия, Словения и Черна гора. Тито създава голямата по територия и твърде разнообразна по етнически състав Босна и Херцеговина, признавайки за нация местните мюсюлмани. И като капак дава национални права и право на собствена “държавност”, в рамките на СФРЮ, на измислената, “македонска нация”. По отношение на неславянските етноси, маршалът предпочита да се придържа към предвоенната кралска политика на “отложените решения”. Последното се оказва сравнително безопасно във Войводина, където има значително унгарско малцинство. Но в случая с Косово, където още тогава албанците преобладават, този курс прави сблъсъка само въпрос на време. При това Косово, за разлика от Войводина получава при създаването на социалистическа Югославия само права на автономен район в състава на Сърбия. Макар че, в крайна сметка, то все пак става автономна област. Претенцията му да се превърне в една от републиките на СФРЮ обаче, предизвиква остър конфликт между Белград и косоварите.

Във външнополитическата сфера Титова Югославия се оказва далеч по-амбициозна от онази на крал Александър. Все пак, маршалът така и не успява да реализира мечтата си за създаването на Балканска федерация с център Белград, в която освен юго-републиките се предвижда да влязат Албания и България. Но дори и отказвайки се от този наполеоновски проект, Тито се чувства напълно уверено – той блестящо използва конфликта си със Сталин за да маневрира в продължение на десетилетия между Изтока и Запада, базирайки се на прословутата идеология на “неприсъединяването” и овладявайки едноименното движение на лидери от Третия свят, които (подобно на него) демонстрират симпатии ту към единия, ту към другия от противостоящите си “лагери”, без обаче да се доближават до тях на опасно близко разстояние.

На пръв поглед изглежда, че новата Югославия е далеч по-стабилна от предишната. Може би, в годините на разцвета и никой в Белград не се и опитва да си отговори на два простички въпроса: какво ще стане когато Тито умре и, как ще се развият нещата, когато социализмът се изчерпа като система. И едното,

и другото се струват на тогавашния юго-елит безкрайно далечни. През 1980 обаче Тито умира, а само десетилетие по-късно рухва и световната социалистическа система.

Крахът на “Третата Югославия”

Този път катастрофата застига Югоимперията в момент, когато тя преживява сериозна икономическа и идеологическа криза. Идеята за “братството” и “единството” на югославските народи отдавна вече не работи, а пропастта между “пост-австроунгарския” и “пост-османския” сектори на югославското пространство става все по-дълбока. Още по времето на Тито отделните републики старателно се “ограждат” една от друга, но след смъртта му окончателно изчезват и последните съдържащи фактори в това отношение. Друг е въпросът, че не всички споделят идеята за пълна ликвидация на съюзната държава. Словения и Хърватия се стремят към независимост, Босна и Македония се опасават, че обявяването на независимостта ще бъде последвано от конфликти на етническа основа. Въпреки това и те не желаят да останат в състава на Югославия. Що се отнася до възглавяваната от Милошевич Сърбия (и Черна гора), тя на пръв поглед не е против независимостта на съседите си, но... само, ако бъде възстановена “историческата справедливост”, т.е. ако към нея бъдат присъединени всички “населени със сърби земи” (дори и ако сърбите там съвсем не са мнозинство). Впрочем, “справедливостта”, в интерпретацията на Милошевич изисква също запазване на всички несръбски територии намиращи се в състава на Сърбия като и ликвидирането на повечето, дадени им по времето на Тито, права. Не случайно едно от първите решения на Слобо като сръбски президент става отмяна на автономията на Косово и Войводина.

Тази позиция на Белград до голяма степен предопределя и стремителния разпад на СФРЮ, и последвалите войни в пост-югославското пространство, и краха на “Третата Югославия”. Впрочем, дори и възникването на последната става донякъде случайно – малко преди окончателното разпадане на страната хора на Милошевич организират пуч в черногорската столица Подгорица, в резултат от който на власт са поставени привърженици на сръбския лидер. Така, обявяването на Съюзна Република Югославия, обединяваща Сърбия и Черна Гора, става символичен акт, демонстриращ възможността за запазване на федералната държава (и то именно при сръбските условия).

Освен това, в Белград се стремят да запазят статусквото и по чисто практически причини: обявявайки съставената от само две републики СРЮ за правопреемник на обединявалата шест републики СФРЮ, сръбското ръководство автоматично трансформирало се и в югославско, разчита да получи правата върху собствеността на бившата държава. Което до голяма степен му се отдава...

Всъщност, още от първия ден на съществуването си, СРЮ се превръща просто в

“Другото име на Сърбия”

Фактически първото лице в тази “държава” е сръбският президент Милошевич, който само след няколко години става президент на Югославия. Междувременно обаче, непосредствено след шока от “военните години”, черногорският елит започва все по-открито да поставя на преден план собствените си права и интереси и, след като не среща разбиране в Белград, все по-малко се интересува от бъдещето на СРЮ. На практика, обособяването на републиката от Сърбия започва дори не при сегашния президент Джуканович (както обикновено се смята), а още при предшественика му Момир Булатович, приключил кариерата си като юго-премиер. Именно Булатович създава черногорското министерство на външните работи, опитвайки се провежда собствена външна политика и става яростен привърженик на запазването на Югославия едва след като открива, че идеята за черногорския суверенитет окончателно е монополизирана от съперника му Джуканович.

Струва ли си да напомняме, че въпреки наличието в Черна гора на достътно влиятелни кръгове, подкрепящи съществуването на единната държава, болшинството от населението на републиката бойкотира югославските президентски и парламентарни избори. Да не говорим, че републиката формира собствено икономическо пространство, където се използва еврото, а не динара. И, ако не бе изключително силния натиск на Европейския съюз върху Подгорица, последната отдавна би обявила пълна независимост.

Така или иначе, новата държава “Сърбия и Черна гора” (която едва ли ще просъществува дълго) вече няма нищо общо с Югославия. Зад нея вече не стои никаква идеология – нито тази на регионалната супер държава, нито дори онази на “Велика Сърбия”. Това е просто обединение на две държави, принудени най-после да признаят, че гръмкото име “Югославия” никога не е било название на страна, а най-вече отражение на

Големи илюзии

на белградския политически елит от миналия век. Елит напуснал безславно обществената сцена, оставяйки след себе си единствено рухнала икономика, травмирано от десетилетията на комунистическа и шовинистична пропаганда население и куп неразрешими проблеми (като бъдещето на Косово например)...

Днес сърбите и черногорците са изправени пред далеч по-сложна задача – да изградят една малка европейска държава на Баланите. Държава, която няма да претендира за някаква особена роля или хегемония в региона, но затова пък способна да гарантира на гражданите си достоен живот – с цел несъмнено съвършено чужда на всички онези, които ръководеха страната с романтичното име “Югославия” през последните 85 години.

Национален съвет на българското малцинство, или шепа прах в очите, хайде бабо на сватба!

Пише: Иван Николов

Когато в края на февруари 2002 г. бе публикуван съюзният Закон за защита на правата и свободите на националните малцинства, по-наивните повярваха, че в тая страна промените действително са започнали. Не защото имаше реална обществена нагласа за такива промени, а защото държавата нямаше друг избор – условията за членство в Европейския съвет бяха ригорозни и налагаха спазването на правата на малцинствата.

Официалните медии тръгнаха да хвалят закона, че бил съобразен с най-високите международни стандарти по правата на малцинствата и колко високо се оценявал във високите дипломатически среди. Само безпристрастните юристи и ония които се занимаваха с малцинствената проблематика разбираха, че тука изобщо не става дума за закон в юридическия смисъл на думата, а по-скоро за една политическа декларация обслужваща политическата конюктура на власт.

Един закон е закон, когато е задължителен за всички, когато е подкрепен със съответни механизми за неговото прилагане и когато има санкции за неговото нарушаване. Съюзният закон за малцинствата просто не е такъв. Отделен е въпросът, че за ефективно прилагане на този закон трябва да се направи коренна реформа на цялата правна система на Югославия и Сърбия и да се премахнат сегашните колизии между съюзните и републиканските закони.

В Закона за малцинствата няма нищо от това, и за всички беше ясно, че той е донесен с външнополитическа цел – политиците да махат с него пред международните институции по правата на човека в смисъл, вижте ни колко сме либерални! На вътрешно-политически план всичко си продължи по старому.

Закона предвиждаше малцинствата да “могат” (но не задължително), да избират национални съвети които да представляват малцинствата в областта на служебната употреба на езика, образованието, информирането и културата. Държавните и местните органи на властта при решаването на тия въпроси “ще потърсят мнението на съветите”. Което значи, че тия национални съвети имат само съвещателен характер, а окончателните решения по всички малцинствени въпроси донасят държавните органи в които разбира се, главната дума води сръбското мнозинство. Освен това, липсата на ясни и демократични изборни правила за избиране и конституиране на националните съвети създаде редица дупки в които здравата се загнезди старата шовинистична политика към националните малцинства и всичко си продължи по старият начин.

На 21 септември т.г. в Суботица бе конституиран Националният съвет на унгарците от Войводина в който доминират представители на проправителствения Съюз на унгарците от Войводина на Йозеф Каса. Останалите три от петте унгарски партии, и някои унгарски неправителствени организации, продължават да критикуват и протестират против този национален съвет който, според тях е “едно голямо изиграване”, а Демократичният съюз на унгарците от Войводина дори обжалваше правилника за избиране на националните съвети пред Конституционния съд на Югославия. Пандор Шал счита, че начина на избирането на националните съвети чрез електори е “прозрачен опит на сегашната едва съществуваща съюзна власт и вълците да са сити и овцете да са на брой”, а Андраш Агоштон твърди, че: “...на властите и от едната и от другата страна им отговаря по-простия начин за решаване на националните въпроси, да имат някакъв

посредник, някой пръв и главен Унгарец. Такива национални съвети може би са легални, но не са легитимни представители на малцинствата. Най-добрият начин за избиране на национални съвети е чрез непосредствени, общи, свободни и тайни избори. Сегашният начин на избиране е в служба на еднопартийният монопол и обслужва интересите на партиите които са на власт. Отделен е въпросът, че един такъв съвет който няма политическа, а чисто съвещателна роля – не може автентично да отразява политическата воля и интересите на малцинствата”.

Националните съвети на малцинствата така стават средства за политическо влияние върху малцинствата, което си личи от характера на полемиките които се водят при формирането им, както и от инструкциите и напътствията които бяха дадени за тяхното избиране.

В случая с българското малцинство, ако изобщо се стигне до някакъв национален съвет, той вероятно няма да е по-различен от вече съществуващите Комисии за подготовка и реализация на обучението по български език. Очертаващият се състав на Националния съвет на българското малцинство от българи които не знаят да говорят на български език и принадлежащи към партии които открай време провеждат антибългарска пропаганда, както и вече проведените срещи и разговори на тази тема показват, че този евентуален национален съвет, освен че няма да има нужната политическа тежест, няма да има така необходимата свобода да говори за проблемите на българите във всичките им измерения. Вестник “Братство” продължава да ни обяснява процедурата за избиране на членове на Националния съвет а не за реалните му компетенции, начина на финансиране и длъжността на държавата да уважава мнението на съвета в областта на образованието, езика и националната култура.

На този етап, фундаменталния въпрос за българското малцинство в Югославия не е създаването на национални съвети които ще продължават старата великосръбска националистическа политика с нови “демократични” средства, а възстановяване на българския език в училищата, демократизиране на самото малцинство, освобождаване на малцинствените медии, либерализиране на граничните преходи с България за свободно икономическо сътрудничество съобразно пазарните изисквания, възстановяване на традиционните ценности на българската култура, и преди всичко, решително скъсване със старата асимилаторска политика. Сърбия трябва явно да осъди тази политика, да се извини на малцинството и да иска прошка за всичкото зло което са ни сторили. Това е пътят на националното помирение. Този начин бе приложен от страна на правителството на Иван Костов към българските турци, и той действително се оказа печеливш.

Абсурдно е да се говори за създаване на някакви съвещателни национални съвети съставени от представители на политическите конюктури които ще дават поръчкови “мнения”. Особено на фона на завръщащата се в Сърбия крайно националистическа десница. Освен това, абсурдно е да се говори за демокрация при положение, че старите структури на държавна сигурност все още водят главна дума във всичко, а в Цариброд със своите 11000 жители, отдела на държавна сигурност има 12 служители! Само този показател ясно говори за характера на “демократията” и свободата в която живее българското малцинство. В Сърбия все още няма закон за лустрация, с който бившите служители на държавна сигурност завинаги да се изхвърлят из демократичната система на властта, както беше направено в другите посткомунистически страни.

Ако това беше направено, решаването на малцинствените проблеми щеше да се окаже много по-лесно, защото подхода щеше да бъде качествено по-различен. Тогава щеше да се търси начин не как малцинствата да се пречупят и да им се набие сръбско самосъзнание, а как да се задоволят техните жизнени интереси за да бъдат лоялни граждани на държавата и обществото. Разликата между тези две опции е голяма.

Съюзният Закон за малцинствата и създаването на националните съвети на малцинствата, прилича на люлеене на мъртво бебе. Съюзната държава вече я няма. Защо ни правят на глупаци и разиграват този провинциален театър със създаването на тия национални съвети? Ние нямаме нужда от наложени със сила решения, а от повече свобода и демокрация за да намерим сами собствени решения на нашите си проблеми с цел да заживеем достойно и човешки.

**Какво пишат сръбските вестници за нас -
дневник “Данас”, специално издание, ноември 2002г.**

Отслабнал национален имунитет

Причините за пасивността се намират както в преценката, че Закона не прецизира начина на прилагането във всички области които регламентира, така и във факта, че самите българи “не са съвсем сигурни”, че трябва да побързат с осъществяването на своите права.

Имам закон, но като че ли го нямам – ни каза един принадлежащ към българското малцинство в Южна Сърбия, коментирайки, както сам се изрази, “прогресивният” съюзен Закон за малцинствените и етнически общности, които югославските българи все още “не консумират”.

Представителите на българската общност в Югославия, сконцентрирани главно в общините Димитровград и Босилеград, нямат сериозни забележки на този законен акт, но в по-голямата си част не го прилагат. Причината за тази пасивност се намира както в преценката, че Законът не прецизира начина на прилагането във всички области които регламентира, така и във факта, че и самите българи “не са съвсем сигурни”, че имат нужда да побързат с осъществяването на своите права.

Според неофициални сведения от най-новото преброяване, в Югославия живеят около 22000 българи, което е за три хиляди по-малко от преброяването проведено през 1991 година, и дори за четиридесет хиляди в сравнение с петдесетте години. Въпреки че съюзният Закон за малцинствата позволява формиране на съвети за националните малцинства и електори на държавно равнище, числящите се към българската общност далеч не са почнали формирането на тия тела. Въпреки че изпълняват и условието от Закона за местно самоуправление, което дава възможност за формиране на съвети за международни отношения на общинско равнище, за това тепърва се “мисли”. Склоността към “бездействие” която българската общност очевидно притежава, се оглежда и във факта, че очевидно още не е използвано нито основното право на малцинството – учене на български език в училищата. Дали тази обща пасивност, трупане на проблемите и неизползване на правата могат да предизвикат “активни” последствия?

Нито съвети нито електори

“Съюзният закон за малцинствата, явно ни дава доста широки права. Все пак, ние в община Димитровград още не сме направили нищо конкретно за формиране на съвети за националните малцинства или електори. Още не сме формирали нито съвет на местно ниво, въпреки че според закона изпълняваме това условие, защото в нашата община живеят далеч над пет процента числящи се към това малцинство. Формирането на тия съвети закъснява поради чисто технически причини, защото още не сме изяснили някои правни неща. В контакт сме със съюзното Министерство за малцинствата и републиканското Министерство за местно самоуправление, така че след някои юридически изяснения ще навлезем във формирането на тия съвети”, казва председателят на Общинското събрание в Димитровград Боян Давитков.

И челният човек на община Босилеград Владимир Захариев казва, че в това място което е вероятно от етнически най-чистите общини в Сърбия, тъй като в него живеят 97 процента българи, не е направено нищо конкретно за формирането на малцинствените органи, предвидени със съюзния закон за малцинствата и републиканският закон за местно самоуправление. “Мислим за това, разбира се. Но трябва да се разбере, че в нашата и другите общини в които живеят българи няма дискриминация на нашето малцинство, и пряка нужда за такива органи. Опасно е да се преувеличават или дори измислят проблеми от такъв вид”, казва Захариев и допълня, че единствения, наистина сериозен проблем на българското малцинство представлява стопанството. Сериозността на този проблем се оглежда ясно в това, че средният доход в общините в които живее българското малцинство е сред най-ниските в страната, докато Димитровград по тези параметри се намира буквално на последно място в Сърбия.

Иван Николов, първият човек на Културно информационния център за българското малцинство, и говорител на Демократичния съюз на българите в Югославия, счита че Съюзния закон за малцинствата не може да реши натрупаните проблеми на тази общност, които, казва той, не са само икономически. Този закон представлява “обикновена декларация” която не може да се осъществи защото властта закъснява с гласуването на пакета от придружаващи закони, които на практика биха могли да овъзможат неговото прилагане. “За да се формират национални съвети и изберат електори трябва да се донесе закон за изборите. Сега не се знае кой трябва да избира хората за тия малцинствени органи, и след първоначалните решения някой очевидно започна да блокира решаването на такива проблеми”.

Пренебрегнат майчин език

Всички събеседници на “Данас” са съгласни в оценката, че българската общност в скоро време трябва да използва малцинственото право на обучение на майчин език, което е отново прокламирано и с новия съюзен закон в тази област. В общините Димитровград и Босилеград в основните и средните училища българският език все още се изучава като чужд език. Към тези общини бяха формирани комисии за въвеждане на български език, но нещата спряха до тук. Учениците от българската народност още имат “чуждестран” български по два часа седмично. “Принадлежащите към българското малцинство сами не искаха да изучават български език като майчин, но настояваха преди всичко добре да говорят сръбски. Сега би трябвало да обясним на хората, чрез медии, трибуни и подобни начини, че това е тяхно право и традиция. Не трябва със сила да им налагаме нещо за което те не са съвсем готови”, счита първият човек на Босилеград Захариев. Челният човек на КИЦ-а и един от водещите хора в ДСБЮ, Николов, пък смята че пролонгирането с въвеждането на българския език в училищата е доказателство, че съществени промени в Сърбия няма. “за какво изобщо да говорим когато дори това основно право на българското малцинство не е осъществено?”, пита се той.

Българите от Димитровград, Босилеград, Сурдулица, Бабушница и Ниш използват правото на информиране на собствен език на особена начин: имат медии, но те главно са “държавни”, а много от тях информират на сръбски език. Отслабеният национален имунитет те с години назад изразяваха в склоността да се изясняват като югославяни и сърби, което някои от тях верифицираха с официално прикачане на “ич” окончание на фамилните си имена. За такава асимилация, разбира се, не могат да бъдат отговорни само принадлежащите към мнозинството. Те, дори и да искат, не могат да използват малцинствените права които прописва новият съюзен закон. Това, в края на краищата трябва да направят самите българи.

Знамената на ВМРО на митинга на Шешель

“Съществуващото икономическо напрежение в тази част на страната започва да произвежда и своите политически напрежения. Такива напрежения предизвиква и прикриването на всички проблеми на малцинството. Така почти беше премълчан неотдавнашният инцидент в Босилеград, когато в рамките на президентската кампания, председателят на Сръбската радикална партия Воислав Шешель бе дочакан със знамена на ВМРО. Това и медиите го “скриха”. По този повод не реагира дори ресорният съюзен министър Расим Ляич. Много е опасно да се мълчи когато на един национализъм се отговаря с друг национализъм. Прикритото недоволство може да експлодира, това вече го видяхме на тези пространства” казва Иван Николов от Културно информационния център на българското малцинство.

Председателят на община Босилеград Захариев, отрича какъвто и да е национален проблем между българската и сръбската етническа общност в това място. Той децидно твърди, че между тях не съществува никакъв проблем, нито напрежение, и че проблемите ги “измисля една интересна група” поради собствени причини. “Да се говори за инцидент по време на пребиваването на Шешел в Босилеград е глупост. Од всичко това е точно само това, че един от тях който принадлежи към тази “интересна група”, донесе знамето на ВМРО. И че около него имаше една шепа хора”, казва той.

Зорица Миладинович

В царството на “небесна Сърбия”

Пише: Иван Николов

Събитията по Сръбско все повече се сгъстват, а разпадането на държавата и обществото като че ли получава ново ускорение. На неуспешните септемврийски президентски избори гражданите показаха, че наистина няма за кого да гласуват. На декемврийските – още по-малко. ДОС за две години успя да похарчи целият си политически капитал спечелен със свалянето на режима на Милошевич на 5 октомври 2000г. С безпринципното си поведение, ДОС загуби всичкия си авторитет и доведе до реставрация на стария режим. Свалянето на режима на Милошевич не доведе до реформи, а до гола борба за власт, в която се завърнаха или си останаха по местата старите служители на Милошевич.

Изборите в Черна Гора и убедителната победа на Джуканович избистриха ситуацията в последната югославска република. Националното осъзнаване на черногорците под ръководството на една премерена държавна политика води до все по-голямо засилване на суверенисткия блок. Не са малко и политическите привърженици за самостоятелна и независима Сърбия в самата Сърбия. Да не говорим за това, че по малцинствените въпроси в Сърбия не беше направено почти нищо. Кое то допълнително разяжда сръбското общество отвътре.

Процесът срещу Милошевич в Хага също работи в тази посока. Позициите на Милошевич вече са сериозно разклатени и за пръв път пред световната общественост лъсна цялата отговорност на Белград за престъпленията в Хърватско, Босна и на Косово. Идеолозите на великосръбския проект вече са обхванати от паника и всякак се опитват да омаловажат или отрекат изказванията на свидетелите. САНУ, която на времето с прословутия си Меморандум създаде програмния документ за Велика Сърбия и доведе държавата до катастрофа, днес свиква международни научни конференции на които се опитва да умали неговото значение. Бившите структури на Държавна сигурност които обслужваха този военен проект, все още си стоят непокътнати. Кое то явно означава, че идеолозите за Велика Сърбия не са се отказали от нея, а изчакват други по-благоприятни международни околности.

Изненадват инфантилните реакции на някои наши политици по повод задълженията пред международния Трибунал в Хага. Изненадва и неразбирането за катастрофалното международно положение на Сърбия. Неотдавнашната оръжейна афера отново разобличи Сърбия пред света като близък сътрудник на Садам Хусейн. Това означава ново противопоставяне със САЩ които вече месеци наред се заканват с нова война срещу Ирак. Изявленията на президента Кошунца по този повод ясно отразяват неговите великосръбски позиции по отношение на политиката на САЩ, но никак не обслужват интересите на Сърбия в този политически момент. Особено ако се знае, че Сърбия в последните две години преживява благодарение на външна помощ.

Специалистите на Г 17 считат, че при сегашния темп на развитие на нещата последствията от Милошевичевата власт могат да се неутрализират до 2020г. Под условие, разбира се, ако на всеки три месеца не се харчат по един милиард долара за избори. Събраните през годината средства от данъци и международни донации бяха похарчени за социални помощи и то в елитните структури: здравеопазването, просветата, правосъдието и частично за пенсионерите, за детски добавки и социално слаби семейства.

Новата власт се опитва да върне девизните спестявания на гражданите, и да покрие далаверите на Милошевич който чрез “Дафимент банка”, “Югоскандик” и Заема за икономическо възраждане на Сърбия успя да обере населението за военни цели. Но въпреки самонадеяният оптимизъм на Лабус, Джелич и Динкич, в една белградска анкета над 74% от младите високообразовани специалисти са заявили, че биха отишли в чужбина ако им се удаде такава възможност.

За първите 9 месеца на годината в Сърбия са били обявени за фалит 29 794 фирми с 307 595 работници чиито непогасени задължения достигат сумата от 63 милиарда динара. И това е може би и най-точният показател за истинското състояние на нещата във все още “небесната Сърбия” в която крайните националисти отново надигат глава.

Национализмът през 21 век

**Времето на национализма
не е минало, ние тепърва навлизаме
във фазата на неонационализъм
L. Greenfeld**

Противно на очакванията на известния философ Макс Вебер, че с развитието на модернизацията и глобализацията, национализмът и националните движения ще отслабват, случи се точно обратното: национализмът доживя силна експанзия в края на 20 век. Учените очакват, че чувството за национална идентичност и национализмът във всичките му разновидности ще се развият и през 21 век.

Причините по принцип са същите както и през 18-19 век – тежнение за национална доминация и овладяване на други народи и техните територии с цел повишаване на своята материална и духовна култура; тежнение за национално освобождение и създаване на национални държави и т.н., но има и някои нови:

разпадането на двуполовата система и прекратяването на студената война, разпадането на комунистическата система чиито привърженици намериха своето убежище в крайния национализъм, несправедливото историческо наследство, неравномерното икономическо развитие на света и нациите. Към тях можем да прибавим и още: противоречието между глобализма и чувството за национална принадлежност; противоречието между индивидуалната и колективната идентичност; смесването на културите; тенденциите към асимилация на малцинствата; разширяването на транснационалните пространства в които се губят образците на груповата идентичност – всичко това и още ред други фактори предизвикаха повишение на националният заряд в днешно време. В бъдеще предстои да се даде отговор на въпроса дали с мобилизирането на нациите могат да се решат противоречията на днешния свят или още повече ще се изострят етническите конфликти.

В самият процес на глобализация и модернизация има заложен и елементи на национално потисничество: налагането на културния, икономически и политически образец на западноевропейските общества като единствено правилен на другите народи, (които често пъти имат силно развито национално самочувствие и култура), неизбежно предизвиква реакция и пробуждане на национализма като форма на съпротива.

Но независимо от различните тълкувания на национализма които често отиват от едната в другата крайност – от култ до историческа отживелица – той е факт и с него още дълго трябва да се разчита като с обективна даденост, идеология, философия, култура, начин на поведение...

В нормалният си вид национализмът в днешно време се изчерпва с чувството си за собствена национална идентичност, привързаност (патриотизъм) към своята нация и тежнение за нейното всестранно икономическо, политическо и културно развитие без това да бъде в ущърб на другите нации. Освен този, в съвременната политическа теория и практика битуват още няколко вида национализъм: като агресивна доктрина за овладяване на чужди територии и народи; като движение за национално освобождение от доминацията на друга нация; като идеология за създаване на национална държава, ултранационализъм като патологичен феномен на национална нетърпимост към другите нации и др.

Някои либерални автори в тежнението си да идеализират гражданското общество, считат, че национализмът превишава нормалното национално самочувствие и когато се манифестира като: тенденция за притежаване на чужда територия; тенденция за създаване на независима държава; вярване в обща история и потекло; чувство на гордост от постиженията на своята нация; догмата, че индивида живее само за своята нация; доктрината за превъзходство на една нация над друга; уверението, че съдбата на нацията определя и съдбата на индивида и т.н. Изтъква се, че национализмът проявява нетърпимост към рационалните аргументи. Крайният национализъм е милитантен защото произвежда омраза и неразбиране на другите народи, считайки ги за врагове срещу които не се избират средства. Той винаги слага груповите над индивидуалните интереси, а вождът – над нацията. В този си вид национализмът се превръща в нова религия, която изисква вяра, а не рационално расъждаване.

Критиците на национализма изтъкват още, че той се опира на митове с които се разграничава от чужденците, че прекроява историята в собствена полза, че винаги търси виновници с които се оправдават собствените си неуспехи и т.н.

И въпреки всичко това, национализмът все още оцелява, а чувството за национална принадлежност си остава едно от най-силните колективни чувства. Лош или добър, национализмът е навсякъде. В днешният несъвършен свят, той по-скоро е правило, отколкото изключение. Тъкмо затова са опасни опитите национализмът да се противопостави на идеята за гражданско общество и демокрация. Защото национализмът, в позитивния смисъл на думата, е неизбежен спътник на гражданското общество и покрива значителна част от крайно левия, центъра и крайно десния политически спектър. В конкуренцията с другите идеологии и политически опции, той оказва своето влияние върху тях, но и търпи тяхното влияние и по тоя начин постепенно се “шлифова”. В противен случай, самата идея за “гражданско общество”, човешки права и пазарно стопанство се превръща в мит който по същество не се различава много от митовете за “висшия човек” или “небесната нация”.

Сравнявайки жизнения стандарт в страните с нагласен, но “култивиран” национализъм, страните с тнр. “бенигнен” национализъм и страните в които е евидентна кризата за национална идентичност, ние можем от пръв поглед да се убедим какво значение и роля има чувството за национална идентичност за общото състояние на нацията и обществото. Липсата на здраво национално самочувствие и кризата на националната идентичност съвсем не говорят в полза на демократично гражданско общество с висок жизнен стандарт.

Виждаме го и на собствения си пример.

Иван Николов

За медийните изяви на някои мънички “кощуничета”

Босилеградският кмет Владимир Захариев щеше добре да направи ако изобщо не се показваше пред журналисти. В изтеклата година човекът даде толкова много нереални и неосъществими обещания и изявления, че дори и най-наивните вече не му вярват.

Анализа на неговите политически ходове, изявленията и думите които използва, ясно показват, че самият той е възпитаник на лявата идеологическа матрица и точна копия на своя лидер Кощунца. Във водовъртежа на прехода, едно след друго падат неговите големи популистски обещания и под симпатичната му външност, вече се вижда истинското лице на един изкусно подметнат апаратчик, който някому беше нужен да неутрализира кипежа който настана в Босилеград след октомврийските събития от 2000г., да разбие и противопостави босилеградската опозиция, (която цялата премрежена от предатели и некадърници също не ставаше за нищо), и по възможност да разчисти пътя за връщането на левите сили на власт,макар и под някоя друга фирма. С други думи, да продължи нашата агония докато миграционните, асимилационните и демографските процеси напълно обезлюдят нашите краища.

В изказванията пред в-к “Столичен 24 часа” Захариев каза: “Равноправно си живеем”. Пред в-к “Данас” на въпроса на журналистката защо се закъснява със създаването на Национален съвет за българското малцинство, той казва: “Трябва да се разбере, че в нашата и другите общини в които живеят българи няма дискриминация, нито пряка нужда за създаване на такива органи”. Все пак, кметът Владимир Захариев не е той, който ще съди има ли или няма нужда от създаване на национални съвети на малцинствата които са прописани със Закона за малцинствата. Но той все пак признава, че средните доходи в общините в които живее българското малцинство са сред най-ниските в страната! Що за безсмислица е това!? Хем няма дискриминация, хем сме най-бедните в Републиката! Ако не е дискриминация това, да си малцинство и да си най-беден в държавата, тогава е какво – привилегия ли? Щом кметът ни е убеден, че сме “равноправни” и “няма дискриминация”, тогава е ясно защо няма никакъв напредък в обучението по български език, икономиката, защитата на човешките права и други жизненотрепящи нужди на малцинството. Явно, според него, всичко си е на мястото.

Освен това, кметът Захариев във в-к “Данас” категорично отрича, че съществува международен проблем “между българската и сръбската общност в това място”, че било “глупост” да се говори за това, че Шешел бе дочакан в Босилеград със знаме на ВМРО, и че всичките проблеми ги измисляла някаква “интересна група”.

Какво подразбира кметът под понятието “сръбска етническа общност” в Босилеград? Ако според него е “глупост” това, че Шешел бе дочакан със знаме на ВМРО, дали е “глупост” и изгарянето на югославското знаме в Босилеград преди няколко години? Дали са “глупост” и демонстрациите с които преди две години бе свалена бившата социалистическа власт в Босилеград? Дава ли си сметка той, че икономическите проблеми отново могат да ескалират в политически? Прави ли си той изводи от това, че отзива на населението на последните избори, въпреки всички машинации, спадна на 40% , и че по всички демократични правила неговата власт вече не е легитимна? “Интересната група” от “шепа хора” (какъв изтънчен социалистически речник!) опасно се увеличава и достига застрашителни размери. Тая “интересна група” е съставена от безработни интелектуалци и специалисти които са хвърлени на дъното на обществото и са принудени да се занимават с тежка физическа работа и отглеждане на добитък за да оцелеят, докато кметът Захариев събира около себе си “страхотен екип” съставен от полуобразовани и некадърни хора, под чието управление Босилеград в скоро време може напълно да потъне.

Да управляваш Босилеград по времето на преход, да го извадиш от кризата и да го поведеш напред, значи добре да познаваш причините за неговата пропаст, да имаш ясна визия за бъдещето, да можеш правилно да се ориентираш в съвременните политически реалности, смелост и способност да отговориш на предизвикателствата на времето. Трябва да си убеден антикомунист, да познаваш пазарните условия на стопанисване, да познаваш миналото и историята на своя народ, да нямаш предразсъдъци... Владимир Захариев явно не притежава нито едно от тия качества. Всичката му способност се ограничава само на умението му използвайки силовите структури на властта, и парите на партийната си централа в Белград, да манипулира едно бедно, изплашено и полуграмотно население на изборите, с цел да дава легитимет на една власт която бавно, но сигурно го унищожава.

Хронологията на една правителствена лъжа!

Ако правителството на Джинджич е правопреемник на Милошевичевата политика, то тогава няма нужда да играе тази провинциална пиеса с “има-няма” обучение по български език.

Пише: Иван Николов

Вече две години след тнр. “демократични промени” в Сърбия, и повече от дванайсет години откакто България, международната общност и ДСБЮ категорично настояват за спазването на правата на българското малцинство, Правителствата на Югославия и Сърбия, някои политически централи в Белград и структурите на Държавна сигурност, продължават да играят една евтина провинциална постановка в която всички актьори са българи, но сценарият е белградски.

Ето как се развиваше тази евтина “демократична” пиеса.

На 07. 11. 2001г. – два месеца след началото на учебната година сръбският просветен министър Гаша Кнежевич със служебно писмо разрешава прилагането на Учебен план за майчин български език за учебната 2001/2002г. (изработен още през 1996г.), въз основа на чл. 5 от Закона за основните училища.

Това писмо е протоколирано в общината в Босилеград на 28. 12. 2001г., доставено е на основното училище в Босилеград в началото на второто полугодие, и едва на 21. 01. 2002г. е разгледано за първи път от страна на Комисията за подготовка и реализация на обучението по български език. Тази Комисия беше формирана по време на временното общинско управление в Босилеград. И до днес не е ясно, на какво законно основание е формирана тази комисия, ако се знае, че въпросите за образованието не влизат в компетенциите на местната власт, а училищата са пряко подчинени на Министерството на просветата и спорта. Както и да е, Комисията заседава на 21. 01. 2002г. и решава новата Учебна програма да се приложи от 1 февруари същата година и че за нейното прилагане няма никакви технически, организационни и други проблеми. Комисията решава да формира професионални активи които за 10 дена да направят оперативни планове за прилагане на новата Учебна програма по български език.

Ненадейно, на 29. 01. 2002г. в Лесковац министърът Гаша Кнежевич предлага на педагогическият съветник по български език Дежка Георгиева да се продължи срока за прилагане на програмата по български език до 01. 09. 2002г., а до тогава да се вършат необходимите подготовки по отношение на учебници и учебни помагала. Въз основа на това министерско предложение, Комисията в Босилеград на 11. 02. 2002г. отново заседава и решава прилагането на програмата да бъде отложено до 01. 09. 2002г., а обучението от 1 до 4 клас изцяло да премине на български език! Заключениета на Комисията са доставени на директора на основното училище в Босилеград, който на 18. 02. 2002г. провежда заседание на Училищния съвет в Босилеград. Взето е заключение да се контактира Министерството на просветата и Завода за учебници и учебни помагала, за да бъде уточнено превеждането и отпечатването на учебниците по български език.

Изведнъж, на 01. 03. 2002г. новата местна ДСС власт в Босилеград под кметството на Владимир Захариев, съкращава Комисията за подготовка и реализация на обучението по български език. Като основна причина за съкращаването на Комисията кмета Захариев сочи “своеволната работа” и че “тя е провела няколко заседания и е взела решения без съгласие и договаряне със сегашното общинско ръководство”. Решението за съкращаването на Комисията е взето два дни след като в Съюзния парламент бе гласуван Законът за защита на правата на малцинствата, с който недвусмислено се изисква да бъдат спазвани правата на малцинствата според европейските критерии.

Следва остро отворено писмо на Градския съвет на ДСБЮ в Цариброд до министър Гаша Кнежевич в което се казва че “...в контекста на демократичните промени у нас, както и съгласно стремежа на страната за включването ѝ в евроструктурите, неминуемо условие е да бъдат опазвани правата и на нашето малцинство в областта на образованието, защото личното изясняване на учениците и родителите се превръща в своего рода заплаха и натиск”. ДСБЮ в Цариброд настоява български език да се изучава с 4 часа седмично още от предучилищна възраст и спешно да се изготвят допълнителни програми по българска национална история и култура. ДСБЮ в Цариброд също така не признава общинските комисии съставени от “представители на недемократични партии”.

През месец май педагогическият съветник Дежка Георгиева интензивно работи по писането на нова програма по български език и я изпраща на Министерството на просветата и спорта. Същевременно в

Цариброд е формирана Комисия за изготвяне на програма за застъпеността на българския език в основното и средно образование.

На 15 май 2002г. в Цариброд се провежда среща между кметовете на Босилеград и Цариброд които решават, че проблемът с изучаването трябва да се реши "...съвместно и по един и същ начин". Владимир Захариев тогава заявява: "...По отношение на езика бих казал, че ние в Босилеград на населението не искаме да налагаме на сила каквото и да е решение. Но, ако законът ни дава определено право, то трябва да го предложим на населението и те да го приемат като свое. Значи не да налагаме решение, а да убедим населението. Това е твърде деликатен въпрос и не бива да го решаваме през труп".

Царибродската комисия отправя предложение до Изпълнителният отбор на общината, български език в първи клас да се изучава чрез игра и да не се пишат бележки! От втори до седми клас български език да се изучава с три часа седмично, а в осми клас с четири часа.

Стиснат отвсякъде, кметът на Босилеград Владимир Захариев е принуден да демантира сам себе си – през месец май учредява нова Комисия за подготовка и реализиране на обучението по български език. На първото заседание под негово председателство той казва, че: "задача на комисията е да изучи въпроса въз основа на законопредписанията и да предложи на какъв език да се провежда обучението в предучилищното, основното и средното образование в общината". Инсистира се на единствено предложение с Царибродска община. През юли месец кмета Владимир Захариев пред представител на Фонда за хуманитарно право Горан Милетич заявява, че от 01. 09. 2002г. в предучилищното заведение в Босилеград ще се учи на български език и ще започне прилагането на новата програма по български език с увеличен брой часове по български език.

През юли месец заседава босилеградската комисия за подготовка и реализация на обучението по български език. Членовете на комисията са единодушни от 01. 09. 2002г. в детската градинка занятията да се провеждат на български език. Има различни мнения относно броя на часовете по български език в основното училище и гимназията. Предлага се провеждане на публична трибуна на която граждани и родители да се изказват по въпроса за обучението на майчин език. Комисията е на становище, че по въпросът за обучение на майчин език "не трябва да има политизиране", "страх" и "политически натиск".

На 16. 08. 2002г. се провежда съвместно заседание на двете комисии, Босилеградската и Царибродската, за подготовка и реализация на обучението по български език в предучилищното, основно и средно образование. На заседанието присъства и Бранко Ристич, сътрудник-координатор по български език в просветното министерство на Сърбия. Стига се само до заключението, че проблемите с образованието на български език трябва да се решат така както са решени при другите малцинства в СР Югославия и Сърбия!? Бранко Ристич казва, че "...сегашното обучение на децата от българското малцинство на сръбски език обременява не само отношенията в общините, но създава проблеми на Сърбия пред европейски и международни институции". Всички са съгласни, че "децата трябва да научат и двата езика". Накрая комисии решават от тази учебна година занятията в детските градинки да започнат на български език, а от 2003/2004г. и обучението до четвърти клас да се провежда на български, а след това и в останалите класове. Обучението в гимназиите и по-нататък да бъде на сръбски.

На 9 септември в Цариброд се провежда разширено заседание на Комисията за изработка на програма по български език в основното училище и гимназията. Становището на Комисията е българският език да получи статут на майчин език, да се увеличат часовете по български език и 50% от програмата за национална история и култура да се преподава на български език. На това заседание изведнъж излизат наяве сериозни разминавания с Босилеградската комисия и трудно може да се стигне до единствено решение. Стига се до Соломонското решение че "...решаването на въпроса за езика е дълготраен процес, който с едно или две заседания на комисията не може да се реши".

И двете комисии в Босилеград и Цариброд имат обещания от Министерството на просветата и спорта че в "Служебен вестник" ще бъде публикувано решение с което ще се узакони че: обучението ще се провежда изцяло на сръбски; българският език ще получи статут на майчин език и ще бъде задължителен за всички ученици в училищата; ще бъдат увеличени часовете по български език.

Накрая, новата учебна 2002/2003г. си започва по старому. Само ДСБЮ и КИЦ реагират остро пред Правителствата и външните министерства на България и Сърбия.

През октомври месец в Босилеград се получава служебно писмо от Министерството на просветата и спорта на Сърбия в което се казва: "Въз основа на член 5. от Закона за основното и средно образование Министерството на просветата и спорта е съгласно учебният план и програмата в общините Босилеград и Димитровград да се реализират на майчин български език". Писмото е подписано от помощник-министър м-р Желимир Попов.

Просветния съветник Дежка Георгиева излиза със становище, че: “В министерството са сгрешили. Става дума за това българският език да получи статут на майчин език в основните училища в тези две общини. Всъщност и становището на нашата комисия е обучението на майчин език да започне от следващата учебна година – най-напред от първи до четвърти клас, като след това продължи и в горните класове”.

На 19 ноември трябваше да се проведе ново съвместно заседание на двете комисии в присъствието на началничката от просветното министерство Биляна Стоянович на което да се постигне консенсус. То се провали поради “определени проблеми с превоза”. Министерството на просветата досега нито едно от своите решения не е озаконило с отпечатването им в “Служебен вестник”.

Така този безсмислен и очевидно съзнателно предизвикан хаос продължава. Въз основа на всичко казано дотук се поставят няколко много важни и интересни въпроса:

1. Ако се знае, че българското малцинство няма никаква политическа автономност да решава за проблемите на образованието, тогава на какво законно основание се формират Комисии които да решават на кой език да се учи малцинството и защо тия Комисии са подчинени на Общинските събрания в Босилеград и Цариград които нямат такива правомощия, вместо на Министерството на просветата и спорта?
2. Защо Министерството на просветата и спорта нито едно свое решение не иска да озакони с обявяването му в “Служебен вестник”?
3. Защо се предизвикват и насърчават банални спорове между Босилеградската и Цариградската комисия?
4. Защо на едно очевидно недемократично и насилствено решение за изхвърляне на българският език от училищата донесено по времето на комунистическия тоталитаризъм днес на всяка цена някой иска допълнително да му прибави демократична форма?
5. Защо никой не си дава сметка, че протакането на този въпрос, всъщност означава изостряне на политическата криза в Сърбия и протакане на членството ѝ в Европейския съюз и НАТО?

Цялата тази “демократична” лакардия която се разиграва месеци наред, е само една искусно предизвикана и подклаждана разправия за да може накрая да се каже: ето как държавата ни дава правото на майчин език, но не искаме да го учим! Какво лицемерие, каква нелепост! Не че у нас няма учители и преподаватели които расъждават именно по този начин. Но отговорността е на Министерството на просветата и спорта, че ги търпи на работа. Защото един учител който не знае какво е мястото и ролята на обучението по майчин език за оформянето и развитието на човешката личност, не може и не смее да работи в просветата.

Сръбската експанзия към Босилеградския край (X век – 1878г.)

Пише: Тодор Димитров

Босилеградския край, известен в нашата научна книжнина повече като Кюстендилско Краище, е неразделна част от Българската държава още от IX век. Пак тогава се образува Сръбската държава, чието съществуване е кратко. Отслабена от вътрешни противоречия и борби, тя е подчинена на Византийската империя. В началото на X век е възстановена. През 917г. Империята организира антибългарска коалиция, в която са привлечени и сърбите. Това принуждава цар Симеон Велики да ги неутрализира с присъединяването през 924г. на Сръбската държава и обявяването ѝ за българска провинция. Та още от тогава е началото на хегемонистичните стремежи на сръбското племе. Едва появило се на балканската историческа сцена като етническо и държавно формиране, то се стреми към пространствено разширение чрез заграбване на земи от съседните държави. Този процес на приливи отливи продължава по-нататък и се усилва или отслабва в зависимост от вътрешни и външни възможности, основаващи се на вътрешната консолидация на сръбското племе и съпротивителните сили на съседните държави и преди всичко на Българската.

След близо 200 годишно прекъсване по време на Византийското робство над България, сръбският натиск на изток и юг се усилва. Редят се успехите на сърбите и последващото им отблъскване от българите. Спиралата се задвижва многократно, но въпреки някои придобивки сръбските нашественици в този момент не могат да се похвалят с дълбоко и трайно проникване в българска земя.

Общо взето, процесът се развива по следната схема. През 1185г. великият сръбски жупан Стефан Неман в съюз с маджарския крал Бела III, опустошава северозападните български земи и достига до Средец (София). Четири години по-късно, използвайки Третия кръстоносен поход, сърбите заемат българският град Ниш. В 1914г. цар Асен I успява да освободи Средец. Най-вероятно в 1201г. цар Калоян освобождава от Византийско иго Велбъждско (Кюстендилско) заедно с неговото Краище и го включва в пределите на Втората българска държава. А в 1203г. българските войници принуждават сърбите да изоставят Ниш и след редица сблъсквания с маджарите (унгарците) по река Морава си възвръщат Браничевска и Белградска области. Възползвайки се от убийството на цар Калоян (1207г.) маджарите отново окупират Браничево и Белградско, а сърбите Нишка област.

В 1234г. цар Иван Асен възстановява върховната си власт над Сърбия за 48 годишен период от време. След неговата смърт земите около Велбъжд, наново, но за кратко са под Византийска власт. Около 1256г. българският цар Михаил-Асен възстановява българското управление и над Велбъждска област.

Следващите десетилетия бележат един бурен и превратен период в историческата съдба на България. През годините 1282-1371 сръбското проникване в югоизточна посока е най-значително. Още с възкачването си на престола през пролетта на 1292г. сръбския крал Милутин организира военен поход и без сериозна съпротива заема редица селища и Македония. Тогава и районът на Велбъжд пада в сръбски ръце.

В битката край Велбъжд на 28 юли 1330г. сърбите, при приемника на Милутин, крал Стефан Дечански, побеждават българските войски на цар Михаил III Шишман и българо-сръбската граница претърпява известни, но не твърде значителни промени. Изглежда именно областта Мрака попада за известно време в рамките на Сръбската държава, като границата минава покрай днешния гр. Земен и Босилеградския край продължава да е под сръбско господство, но не за дълго.

Към 1337г. цар Иван Александър си възвръща областта Мрака. Една сръбска грамота от това време допълва сведенията за станалото събитие. Грамотата, издадена от крал Стефан Душан на манастира “Св. Никола” в гр. Враня, бележи че манастирът е разположен на “крайищу”, в смисъл на границата и следователно Босилеградско е извън сръбските предели.

След временното въздигане на Сръбското кралство, то се разпада и по периферията му възникват отделни феодални княжества. Едно от тях е на Драгашите – Иван и Константин и включва в пределите си изключително български земи, независимо от присъединяването им в определени моменти към Сърбия. В изворите се споменава, че непосредствено след битката при Черномен на 26 септември 1371г. земята на Деспот Драгаш е около река Вардар. А от пролетта на 1380г. са сведенията, които показват, че Константин Драгаш владее и околностите на град Враня. Според турски пътешественици Велбъжд е столицата на българите (разбирай Княжеството), а Константин Драгаш – владетел на българска област.

Някои автори допускат, че след битката при Ровине на 17 май 1395г., когато загива Константин Драгаш, Княжеството е заличено от политическата карта на Балканите. От тази дата известията за по-нататъшната участ на Константиновото княжество, включително и Босилеградско са изключително оскъдни. Знае се, че от началото на XV век започва да се оформя големият Кюстендилски санджак, който просъществува до 1828г. и Краището е нахия (подоколия, участък) към Кюстендилската каза (околия) до Освобождението от турско иго.

На 15 юни 1389г. в битката при Косово поле сърбите са разгромени, а в 1479г. турците подавят последните съпротивителни гнезда в Зета (Черна Гора), с което приключва завладяването на всички сръбски земи. С този акт за един срок от около 350 години се прекъсва сръбската политическа и военна експанзия към българските земи и особено силния натиск в западните краища. Това обаче не означава, че в перспектива сърбите се отказват от завоевателните си идеи и действия на изток и юг. Само временно се свиват под булото на турския полумесец. Последващите събития потвърждават изказаното мнение.

През 1833г. самоуправляващото се Сръбско княжество заграбва Тимошко с гр. Зайчар, с. Голям Извор и други селища. Но сръбските аспирации не спират до тук.

В Руско-турската война (1877-1878г.) Сърбия се включва, когато вече е сигурен разгрома на Турция. Основните сили на Сръбската армия – Тимошката, Моравската, Яворската и Шумадийската дивизии се насочват на изток. Моравската – към прохода “Св. Никола” в Стара планина и гр. Кула, а останалите дивизии по долините на реките Морава и Нишава. Почти без съпротива в сръбски ръце се оказват градовете – Ниш, Пирот и Бяла паланка. Сръбски части навлизат в трънска околия. Оттам техни емисари се явяват в Кюстендилското Краище и увещават населението да иска присъединяването към Сърбия. Те обещават на местните жители освобождение от данъци и синовете им от военна служба. Някои от местните жители в източната част на Краището се хващат на въдицата и подписват заявления за установяване в техните села на сръбска власт. Узнавайки за тези действия кюстендилския окръжен ачалник Николай Романович Овсяни изпраща руска войска част, която изгонва сръбските емисари и порицава подписаните заявления.

Иначе Кюстендилското Краище е освободено от турско иго изключително със собствени сили. Тамошното население се разбунтува около Коледните празници на 1877г. и се справя с местната турска власт. Преминаването през Краището на отряда на трънските въстаници предвождани от Симо Соколов само ускорява процеса и служи повече за кураж. Чуждоземна войска не стъпва в Босилеградско. Босилеградските въстаници сами си свършват работата и разкъсват вековните окови.

Руско-турската война приключва. На 19 февруари (3 март нов стил) 1878г. е подписан предварителният Санстефански мирен договор. Той възнаграждава сърбите за символичното им участие във войната с Нишка област и част от Поморавието.

На Берлинския конгрес сръбските претенции в източна посока са задоволени още по-добре. Берлинския договор потвърждава сръбската държавна независимост и включва в сръбските предели останалата част от Поморавието с градовете Ниш и Пирот. Неправдата се усилва още повече при прокарването на самата граница, откъм Кула, Цариброд, Трън и Босилеград. В смесената международна комисия участват сръбски представители и сръбска сапьорна рота, без никакъв представител от българска страна, като е на Берлинския конгрес. Затова граничната линия е прокарана много по-навътре в наша територия, като в Сръбско остават редица села от Трънско и Царибродско. За късмет на босилеградчани на този етап те остават в границите на Българското княжество.

Или по направената равнометка от някои български учени, от 1833 до 1878г. сръбските териториални придобивки се равняват на 23860 квадратни километра чисто български земи.

Предложените на читателското внимание редове са само шрихи от великосръбския политико-стратегически завоевателен процес. Подробностите, едни известни, други не, са скътани в диплите на историята и очакват извеждането им на бял свят.

Процесът не спира с посочените сръбски завоевателни постижения. Приключва само временно, докато западните ни съседи наберат достатъчно нови сили и дойдат благоприятните обстоятелства. Политическата сръбска идея, заложена още в Х век постепенно изкрystalизира с “Начертанието” на Илия Гарашанин и неговите последователи и очаква още реализация в бъдеще време. И тя не закъснява. Наближава реда и на българските земи, в това число и на Босилеградско. Времето и политическите игри на великите сили работят за сърбите. Идва ХХ век. Първата му половина бележи сръбското величие. Но в неговия край бумерангът на историята се връща обратно и “великата” сръбска идея изпада в предсмъртна агония.

Босилеградския край по време на Сръбско-българската война

Пише: Тодор Димитров

След Съединението на Княжество България с Източна Румелия (6 септ. 1885г.) основателно се очаква военен удар от страна на Турция. Затова българската войска е концентрирана на турската граница. Не се предвижда нападение от запад, което се оказва заблуда на нашите държавни и военни ръководители. Възползувайки се от създадената ситуация, сръбските управляващи среди замислят военен поход към София като продължение на тяхната политическа цел, преследваща заграбването на български земи. Започва придвижването на сръбски войскови части към западната ни граница. Тревожните известия налагат вземането на адекватни мерки.

При очертаващата се заплаха от запад са предприети стъпки за отразяване на евентуална сръбска агресия и в Босилеградския край. На Втори пеши струмски полк, дислоциран в Кюстендилско се пада да поеме първия удар. В навечерието на войната полкът има в състава си 4798 души. Командир е капитан Стефан Кисов. Включен е в Западна корпус с началник майор Аврам Гуджев. Отначало Щабът на корпуса е в Кюстендил, а после е преместен в столицата. По негово разпореждане Първа дружина от Втори струмски полк с всички роти е изпратена в района на с. Божица, а в с. Извор се установява ескадрон от Трети конен полк.

В началото на октомври 1885 са предприети и други мерки, свързани с донесенията на Окръжното управление – Кюстендил, че сърбите правят път от гр. Сурдулица до с. Власина и оттам за границата срещу с. Божица. В същия район те концентрират още военни сили. Поради невъзможността целият Струмски полк да се изнесе на позиции там, нужна е охрана на границата с Турция в участъка Девебаир-Черната скала, се създава Изворският отряд под командуването на капитан Стоян Филипов. По негови думи в отряда са

включени споменатата вече Първа дружина, ескадрон конни стражари, една опълченска дружина и взвод пионери. Опълченската дружина е наречена Изворска, тъй като е рекрутирана от местни опълченци. Командува я подпоручик Попов. Като допълнение към отряда се очаква пристигането на планинска полубатарея. Обстановката в Изворска околия, според оценката на капитан Филипов е тежка. Релефът е планински, пресечен от дълбоки долини. Пътищата са в окаяно състояние. Населението е бедно. Основната тилова база Кюстендил е на около 80 километра от предните български окопи при Цветков гроб, които пък от своя страна са на 600 крачки от границата. Освен другото това затруднява снабдяването на личния състав с храна, особено с хляб. Проблемът е разрешен от Окръжната реквизиционна комисия – Кюстендил със създаването на пунктове, където кервани от по тридесет коня докарват хляб от окръжния център. От пункт на пункт хлябът пристига до предназначението си.

Трудности има и при установяването съобщителни връзки, независимо от функционирането на телеграфопощенска станция в с. Извор. Но от нея до позициите на отряда разстоянието е 30 километра и дотам не е прокарана телеграфна линия. Капитан Филипов нарежда пет конни пункта от местни селяни за връзка с телеграфната станция.

Лошото време създава допълнителни затруднения. Личният състав започва да боледува. Началникът на отряда иска изпращането на лекар и санитарии. Изпратен е само фелдшер. В училището на с. Божица е организирана импровизирана болница. Общинската управа доставя слама за постилка и черги за завивка.

Не малко тревоги създава укрепването на позицията при местността “Цветков гроб”, разположена срещу центъра на сръбската – около връх “Букова глава”, отстояща на 100 крачки от граничната линия и попада под директен обстрел.

На 31 октомври десетина сърби нападат край с. Топли дол двама опълченци. Единият е ранен, другият убит. Той е първата жертва в още необявената Сръбско-българска война. Вероятно и двамата българи са от местната Опълченска дружина. На следващия ден започват интензивни престрелки между нашите и сръбските предни постове. Предизвикани са от сърбите. Към 10 часа вечерта в помощ на Изворския отряд пристига Втора дружина от Струмския полк с командир Александър Фудулаки и Доброволческата чета на дядо Ильо войвода.

Случилото се на 1 ноември намира място в нотата на българския външен министър Илия Цанов до великите сили. По въпроса, кой е виновен за войната той пише: “На 1 ноември между 7 и 8 часа сутринта един български патрул инспектираше княжеските (т.е. българските – бел. авт.) погранични стражи между селото Божица и границата, когато биде внезапно нападнат в българска територия от една рота сръбска пехота, която откри върху нашите патрули залпов огън. Нашите войници... отговарят на огъня. Един от нашите войници бе убит на място и двама ранени. Сърбите изгубиха от своя страна осем души...”

Положението става критично. Нужни са спешно допълнителни подкрепления. На 2 ноември преди обяд от Кюстендил за с. Извор се отправя Доброволческата чета на Димитър Попгеоргиев Беровски. Пристига в селото на другия ден по обяд. Същевременно началник-щабът на Западния корпус телеграфира на командира на Струмския полк да снесе още една дружина от турската граница и незабавно да я изпрати в с. Божица. Но въпреки всичко нашите сили се оказват недостатъчни.

На 3 ноември пет батальона от Сръбската моравска дивизия, призори настъпват срещу българската позиция при Цветков гроб. Една сръбска колона се насочва към с. Божица. Тя изпреварва дружината на капитан Фудулаки и с 400 пехотинци заема селото. Изворският отряд е разпокъсан и изпада в безизходна ситуация. Въпреки големите жертви, все пак останалите живи войници и опълченци се измъкват от обкръжението и се оттеглят в с. Трекляно и оттам за гр. Радомир и Брезник, където са включени в друг отряд под името Брезнички.

След преминаването през северната част на Босилеградско сръбските батальони се отправят за Сливница, където се готви главният български противоудар. Там от 5 до 7 ноември огненият ваяк на българските топове и устремните атаки на пехотата прекършват сръбската настъпателна активност и смазват самонадеяността на агресора за бърза и лека разходка до София.

Прехвърлянето на сръбските сили на североизток, обаче не донася спокойствие на Босилеградско. От окръжния център в столицата постъпват съобщения, че сърбите готвят ново нападение. На 11 ноември кюстендилският окръжен управител Никола Славков съобщава, че същия ден сутринта сръбска военна част захваща стрелба срещу опълченците при Вильо коло и оттам настъпвайки заема Горна и Долна Любата. После се насочва към Горнолисинска община. По набраните сведения неприятелят разполага с 2000 милиционери, конни и пеши стражари. Покрай другите издевателства те събират общинските печати, с които подпечатват предварително подготвените от тях декларации с фалшифицирани кметски подписи за установяване на сръбско управление в района.

За пресичане на тези действия окръжния управител в Кюстендил изпраща за Босилеградско две опълченски чети с 300 души. Освен това той събира 200 доброволци и под командването на войводи, родени в Македония ги отправя в указания район със заповед да навлязат в сръбска територия и се явят в тил на противника, като го лишат от възможност да получи подкрепления и припаси. Същият организира събирането и изпращането на още 500 души. На 12 ноември сърбите са изгонени от Горна и Долна Любата.

Междувременно от Щаба на войската телеграфират на домакина на Втори пеши струмски полк капитан Йосиф Ангелов, по това време в Дупница, незабавно да се върне в Кюстендил и поеме командването на новосформирания опълченски отряд. В него са включени дружините: Врачанска дружина с командир Илия Куртев, Долноселската на подпоручик Андреев, Кюстендилската на подпоручик Христо Йорданов, Бобошевската или Рилска според нейния командир подпоручик Георги Димитрашев и Граничката на портупейюнкер Антон Пчеларов.

На 13 ноември капитан Ангелов стига в Кюстендил, където заварва Врачанската и Златишката опълченски дружини в състав, съответно 2000 и 450 души и 104 кадрови войника от Първа и Втора струмски дружини. Останалите опълченци от отряда заминават за местоназначението си още преди пристигането на капитан Ангелов.

Опълченците достигат до с. Извор на 16 ноември вечерта. На другият ден се отправят за граничната линия и изгласкват сърбите зад нея. Заети са и селата – Ново село, Несвъръта и Крива Фея, разположени отвъд границата.

С телеграма от Щаба на войската се разпорежда прекратяване на настъпателните действия като дружините останат по местата си. Телеграмата заварва Кюстендилският опълченски отряд от с. Колуница до слива на Българо-турско-сръбската граница при връх “Патерица”. Снабдяването с храна се осигурява от продоволствените служби в Кюстендил и с. Извор. Така е до 9 декември, когато е получена заповед за предстоящото идване на демаркационната комисия по установяване разположението на воюващите страни. Примирieto между тях е сключено два дни по-рано. За уясняване на обстановката от командира на отряда се искат сведения и кроки (скици) на местностите. Капитан Ангелов предупреждава всички командири на дружините да останат на заетите позиции. Не всички изпълняват указанията. Командирът на кюстендилската дружина иска да заеме повече територии отгътък границата. Затова навлиза с две от ротите си до с. Стайковци. Научавайки за постъпката началникът на отряда заповядва незабавно връщане. Наредването е получено късно и двете роти остават на нощувка в Стайковци. Узнавайки за наличието им, противникът не пропуска възможността да ги нападне, още повече, че ротите не заемат нужните предохранителни мерки. При нападението са пленени 150 опълченци от Втора рота. Останалите от двете роти 250 души се спасяват. По-късно пленените са разменени със сръбски пленници при Цариброд. Случаят на 10 ноември е отбелязан и в друго известие. Там е записано, че са взети в плен 184 опълченци в селата Крива фея и Елешница, а не при Стайковци.

Възползувайки се от частичния успех и от примирieto няколко сръбски батальона нападат разположените в сръбска територия опълченци и ги изгласкват на границата. Оттам опълченците повече не отстъпват. На позициите те престояват до 20 декември, когато се получава разпореждане да се изтеглят. Вечерта дружините идват в Босилеград, където пренощуват. На 22 декември те са вече в Кюстендил без Врачанската, която от с. Извор заминава направо за гр. Враца.

На 19 февруари 1886г. в Букурещ е подписан мирният договор, който възстановява предвоенното териториално статукво между България и Сърбия.

Така приключва тази на никого ненужна война. Поражението години наред стряска сръбските управляващи среди. Въпреки урока те не се отказват от агресивните намерения към България. Чакат само удобния момент. Настъпващият XX век им носи желаният успех.

Съпротивата на босилеградчани срещу Ньойския договор

Пише: Годор Димитров

На 27 ноември 1919г. между България и победителките в Първата световна война е подписан Ньойския договор. Това не е договор за мир, а жестоко наказание и гавра над нашата нация и нашата държава за съкровено желание да освободи и обедини сънародниците си. Гавра над идеалите за свобода,

братство и равенство. Не случайно клаузите на договора са енергично отхвърлени от целокупния български народ.

Още с узнаването на проекта за договор и страшната опасност надвиснала над България, босилеградчани заедно с трънчани и царибродчани отправят адрес-плебисцит до председателя на Парижката мирна конференция Жорж Клемансо и представителите на великите сили в София. В документа се изброяват доводи от географско, етнографско, демографско, историческо и икономическо естество, с което се цели да се омилостивят “великите тартюфовци”, според думите на един съвременник. В края на адреса съставителите отправят напразен зов към окаменелите души и сърца на мнимия миротворец Клемансо: “Ние не молим за милост, а за правда. Син на велик народ, Вие ще разберете добре великите страдания на нашите сърца..., като станете изразител на нашето желание да живеем и страдаем ведно с родината си България, както сме живели и страдали с нея от паметивека до днес. Уверени, че нашият глас ще бъде чул, че ние не само не ще бъдем присъединени към чужди държави, но ще ни се възвърне дори това, което несправедливо ни бе отнето след Берлинския конгрес...” Адресът е подписан от 22500 босилеградчани, 12500 трънчани и 4200 глави на семейства от Царибродско с напразната надежда за справедливост.

Последната дума преди задействуване на гилотината, босилеградчани изказват на 15 октомври 1919г. Присъствуващите на митинга 15000 мъже, жени, старци и деца гласуват резолюция на вече обречени, но все още не загубили окончателната вяра в справедливостта: “Ние, жителите на Босилеград и околията... протестираме най-енергично против решенията на Версайската конференция да ни откъсне от майката родина и да ни хвърли в ръцете на нашите палачи сърбите, които са по-страшни и от турците, защото последните не посягаха поне на нашите души, на съвестта и на бащиния ни език.” Събраните протестират против черната бразда на новата граница, израз на пъклена гавра с правото, истината и свободата. Не молят за милост, защото са убедени: “..., че тя е умряла в сърцата на силните, а със стиснати зъби и осенени от черните знамена се кълнем пред лицето на демокрациите от стария и новите светове, че сме решени да загинем, вървейки твърдо към нашата Голгота, изпълнени с още по-силна вяра в неизблемите, непоколебимите и предвечни истини за свобода и висша правда, които ще надживеят амбициите на личности и народи” – заявяват категорично босилеградчани.

Същевременно изпращат телерами до президента на Съединените американски щати Томас Уилсън, министър-председателите на Великобритания Лойд Джордж и Франция Клемансо, братята Бъксон, Джеймс Баучер и други. Навсякъде по света, където очакват да заговори човешката съвест. Уви, напразно! Договорът е подписан под диктата на победителите.

На 12 септември 1920г. в Босилеград се получава телеграма за предстоящата окупация. Настъпва края на ужасната илюзия и началото на съвременната босилеградска трагедия. Становището на Българското правителство е да няма бежанци, главно по икономически съображения. Местната общественост поддържа становището, но от гледище на по-далечни народностни интереси: “Нека се запазят на първо време физически и юридически повечко българи тука. Режимът и нуждите на времето ще направят от тях борци непримирими. Макар и да е преголяма опасността от посърбяване...” предвижда Добри Данев Манасиев. Той с Йордан Захариев, брат му Тодор Захариев и други родолюбци организират събранията, митингите, съставят и подписват изложенията, телеграмите и прокламациите. Будят духовете за една бъдеща активна или пасивна съротива за запазване на българщината.

Но настъпва: “Последната нощ. По-страшна от последната Помпейска нощ... На обяд 7. XI. бях в с. Долно Уйно. Бе Задушница, а в Босилеград бяха сърбите... Страшната задушница на Босилеград 7. XI. 1920 година!” завършва посланието си към потомците Добри Данев. Няма какво да добавим. Нека всички българи запомнят завинаги тази дата.

Не бива да се чувстваме далечни, както през годините...

В навечерието на Деня на народните будители 1 ноември, КИЦ “Цариброд” и Столична община София организираха скромно тържество на което артистките Вихра Петранова и Галя Асенова рецитираха стихове на известни български поети. Участие взе и симпатичният първокласник от Босилеград Драган Божилов който с голямо самочувствие изрецитира “Обесването на Левски”.

Един от най-известните български съвременни поети Георги Константинов по този повод отправи своето поетическо послание към гражданите на Босилеград.

Първият ми въпрос е както винаги – поета Георги Константинов за себе си.

- Роден съм преди 59 години в Плевен, там завърших гимназия и там публикувах своите първи стихове в списание “Родна реч”. Тогава бях на 16 години. Първите ми стихове бяха наградени с първа награда. Продължих да пиша стихове, но започнах да пиша и басни и сатира. Заедно със съученика си Калин Донков издавахме гимназиален вестник. По-късно, в Софийския университет направихме една твърде интересна група, казваше се “Черноризец Храбър”. Обаче в университета се появиха “критици” от комсомола и партията и закриха групата. През 1967 година издадох първата си книга. Тогава трудно се издаваха книги, но аз имах известност като млад автор и една група млади и талантиливи поети ме подкрепяха – един от тях беше Георги Джагаров, лека му пръст, той харесваше това което пиша, и така издадох първата си книга.

- Кого подражавате тогава?

- Не, на никого не съм подражавал, но харесвах Георги Джагаров. Беше добър поет, бохем, аз тогава обичах да ходя по кръчмите. Книгата се прие много добре. Но по това време се появиха и две силно отрицателни статии във вестниците, и те направо ме “пресекоха” като творец, обаче по същото време излезоха и две други твърде положителни статии, и се получи спор. Поради това, че се получи спор, на мен ми запомниха името и ме приеха за член на Съюза на писателите. По това време бях най-младият член на Съюза на писателите. Това си имаше и положителни и отрицателни неща, защото будеше завист, защото ме предлагаша за член на разни комитети и ръководства, по едно време бях член в 10 такива неща. Усетих че тази работа не е на добре, но хубавото беше това, че пишех стихове, а по това време написах и книга за деца в проза, която в продължение от 10 години стана един роман. Този роман е преведен на няколко езика.

- Коя беше Вашата читателска публика?

- Младите, и средното поколение. Имаше жени които много обичаха поезията, усещах как ме поддържаха. Общо взето, жените повече усещат стиховете в сравнение с мъжете. И сега младите хора по ме възприемат, в сравнение с връстниците ми.

- След излизането на някоя ваша книга спираха ли ви хората на улиците да ви кажат какво им харесва и какво не?

- Да. Когато излезе стихосбирката “Обичам те дотук”, “Неграмотно сърце”, това бяха наградени стихосбирки. Настана промяната, много хора мислеха, че за мен няма място в пейзажа, но се оказа, че хората си спомняха за стиховете които не бяха конюктурни и започнаха да ме преиздават. “Обичам те до тук”, са стихове които са писани когато съм бил съвсем млад, а половината са от днешно време и тази стихосбирка излезе в 13 издания с тираж от 22000 екземпляра. В България няма поет с такъв тираж. На европейския форум в Рига съобщиха, че това е стихосбирка с най-голям тираж от жив автор в Европа в момента, но това не е най-важното. Най-важното е това, че хората са прочели нещо. Моите стихотворения се четат по радиото, аз самият често пътувам по градовете на България и аз не чета, а рецитирам своите стихове. В съпровод на пианистката Снежана Барова се получава чудесно съчетание от музика и стихове. Спомням си за една случка в Шумен, в театъра, започнах да рецитирам стихотворението и по едно време пред мен се изпречи “бялата стена” и аз забравих на вория куплет. Стоя на сцената, гледам в една точка и не мигам и тогава от публиката ми подсказаха куплета и аз продължих. Значи има публика, без да съм един от най-известните поети в България, но почти във всякой град има 100 човека които идват да слушат моите стихове. Изглежда малко суетно, може би нескромно, но в този момент когато в България разбихме съветската система без да сме създали нова, когато се четат повече американски от български автори, това е един от начините да популяризиращ поезията.

- Има ли в България поет или писател който в скоро бъдеще да може да стане лауреат на Нобеловата награда?

- Ако някога българин стане нобелист, той ще е белетрист. Очевидно нещата отиват натам. Аз съм председател на българския ПЕН клуб и досега всяка година се обръщат от Нобеловия комитет, събират информации от много хора. Аз обикновено досега съм предлагал Валери Петров.

Ние имаме писатели като Антон Дончев, Йордан Радичков, знам че е ставало дума и за Блага Димитрова която има и белетристика и стихове, но според мен това няма да е скоро.

- Според вас кой е по-близо до приза на Нобел - Радичков, или Антон Дончев?

- Според мен и двамата са достатъчно далече от Нобеловата награда.

- Къде в това тежко време намирате вдъхновение за вашите стихове?

- Много трудно се живее в България в момента. Има оптимизъм за бъдещето, но ограничен оптимизъм, може би ще излезем от тази криза която дойде от разрухата, от краденето, от свободията, от бездарните политици от всички цветове. Обаче българският народ е много талантлив, обиколил съм света, всички ние поотделно сме много умни, но когато се съберем на едно място оглупяваме... Мизерията не може да роди нищо в изкуството. Едно време ни учеха, че само бедните хора раждат революционно изкуство. Това е лудост. Изкуството се ражда от човек който е решил другите проблеми, който има време да се занимава с по-фини моменти от своя живот, който помни чувствата си, който има време да прочете повече книги, да учи езици, да чете в оригинал световната класика – с една дума, битът трябва да му е подсигурен.

- Има ли в България някой млад поет който според вас бързо ще излезе на преден план в поезията?

- Има един твърде млад поет, казва се Пламен Янков, който пише стихове и проза, много е интересен и талантлив и неговите творби са на страниците на списание “Пламяк”. Имам много добри поетеси.

- Имали сте възможност да се срещате с българи извън България?

- Рядко. Не съм попадал в колонии от българи, но казват, че тези срещи са много вълнуващи. В Израел съм се срещал с българските евреи, те са умни хора и това беше вълнуваща среща.

- В Босилеград имате ли чувство че сте в чужбина?

- Не. Бил съм в много места в България и се чувствам като в някое място недалеч от София. Не бива да се чувстваме далечни както през годините. Трябва по-често да се срещаме и да си помагаме. Напълно разбирам ситуацията в която се намирате и се чувствам задължен към вас. Има една духовна територия и ние сме в тая територия. Макар че на Балканите и в Европа има най-различни деления и оформяне на нови държави, ние, повтарям, сме в територията на българското слово, на българските обичаи, на традицията, и трябва да направим повече неща за историческата памет, да не се оставяме да ни покриват с пепел, защото който не помни миналото, той няма и бъдеще...

Интервюто взе: Радко Стоянчов

Завещанието на Раде Спасов

На 8 ноември 2002г. рано сутринта в Босилеград престана да бие великото сърце на нашият приятел, другар, съмишленик и борец Раде Спасов. Освен като преподавател, педагог, физик, възрожденец и борец за свобода и демокрация, Раде Спасов беше и поет който умело използваше поетичното слово в борбата за истина, съществуване, прогрес, духовна култура и морал сред нашето измъчено малцинство. Неговите поетически послания са разностранни и са отправени както към младите с които работеше в гимназията, така и към много по-широк кръг от читатели. Неговата стихове успяха да докоснат самите върхове на поезията, а неговото име ще остане записано със златни слова в спомените на Босилеград.

Без да изпадам в патетика, въпреки че скръбта по този прекрасен по душа човек е преголяма, искам да припомня на читателите някои негови поетични послания.

В **“Ефирно време”** Спасов с погнуса пита:

О, “двукопитни” неразумни
докога ще пълзите
в ефирното ни време
с тежкото си бреме?
Докога ще разбърквате
следствията и причините,
честните и мошениците?

В **“Босилеград”** отново пита:

Кажи ми, кажи, о Господи,
ний жертва ли сме нужна
или жътва на заблуда чужда?

В **“Бохем”** с огорчение говори за упадък на босилеградските интелектуалци:

С тръпка светят очите
на последния “бохем”
на “Гуйчък” в кръчмата
сливовата разрежда
с вода от чешмата.

В стихотворението **“На К-ич”** описва родотстъпниците на своето племе които се борят против корена на българския род, асимилаторите които в дребната си борба за собствено оцеляване искат да удушат един “силен народ” който търси своите права и нови идеали:

Синове на страхът
на идеи в реторта,
заради небесни цели
предначертани на пропаст!

Любовната поезия на Спасов е също много силна. Във “Виновнице” четем:

Поклон към Теб българко исконна!
В миг на сладка “обида”,
в чаша вино ще те изпия,
и болките от тебе – в себе си ще скрия!

Повече от трийсет години Раде Спасов бе един от несломимите борци за истината, правдата, българщината. Непримириим враг на “великосръбската догма” опустошила нашите краища, заради което той искрено страдаше. Винаги бескрупулозен, но обективен и справедлив, никому неподвластен, мечтателен и идеалист, той отразяваше една горчива истина на нашата сурова обстановка. Неговия “недостатък” беше само личната му скромност която не му позволяваше да стане народен идеолог в истинския смисъл на думата. Стиховете му са тежки, но автентични, произлизащи от нашия бит, винаги насочени с острието си срещу политическите врагове които жестоко осакатиха нашия народ.

Иван Раденков

Родители и деца в християнското семейство

В християнското семейство се раждат и възпитават деца, които са най-благословеният плод на любовта в брака и най-голямото украшение на дома. Раждането на деца е голяма тайна, тъй като чрез него хората участват в Божието творческо дело – създават нов живот. Чрез раждането и възпитаването на деца мъжът и жената се издигат на по-високо стъпало, отварят душите си за другите и им служат.

Старозаветните писатели ни учат да обичаме и възпитаваме децата си: “Почти момъка в началото на пътя му. Той няма да се отклони от него и когато остарее.” Но те изискват и децата да уважават родителите си и да ги почитат. Спомняме си петата Божия заповед, според която децата трябва почитат баща си и майка си. Във връзка с тази заповед Бог се обръща затрогващо към детето: “Синко, дай сърцето си и очите ти да гледат моите пътища.” А нима не е поучително внушението, което Библията отправя към децата: “Слушай, синко, поуката на баща си и не отхвърляй завета на майка си...”

За нас, християните, най-важни са учението и примерът на Исус Христос. През целия си живот Той проявява безкрайна обич към децата. Спасителят не само ги дарява с богатата Си усмивка и с нежната Си милувка, не само кротко ги благославя, но ги избавя и ги изтръгва от ръцете на смъртта. Чрез учението Си Той допринася много за издигане на достойнството на децата и за зачитането на правата им през вековете. При това Исус Христос придава специално религиозно-нравствено значение на децата. Той посочва тяхната чистота и невинност за пример на възрастните, дори на своите апостоли. По време на последното Си пребиваване в гр. Капернаум Исус Христос взема едно дете, изправя го сред учениците Си, прегръща го и казва: “Ако не се обърнете и не станете като деца, няма да влезете в Царството небесно.”

Христовите апостоли изискват от бащите-християни да не дразнят без причина децата си, да не ги потискат с лошото си настроение, а да ги възпитават и учат.

Децата не са само Божи дар. Появата на дете в християнски дом се посреща като Божие благословение. И наистина, със своята невинност и чистота, децата излъчват необикновено обаяние, което влива нова нравствена струя в семейния живот. Чрез общуването с детските души родителите стават по-добри. Безспорен факт е, че това не звучи странно, че родителите, когато възпитават децата си, и сами се възпитават. Според английския писател Ф. Райнис “отначало ние учим децата си, после сами се учим от тях. Който не прави това, изостава от своето време”. Затова децата са благословение, с което небето осенява земята, за да смекчи грубите души и жестоките сърца на възрастните. Децата не само предпазват човечеството от изчезване, но го лекуват също от греховна зараза и го възпитават в добродетелност. Чрез тях душите ни се пречистват и ние можем да виждаме на земята частица от рая.

Християнското семейство приема децата като чисти и свети същества. Всяко дете е частица от рая и лъч от божествената светлина. “Децата са свети и чисти. Дори у разбойниците и крокодилите те имат ангелски чин” – пише руският писател Антон Чехов. Да обичаме децата, ни съветва и Достоевски, защото те са безгрешни като ангели и живеят за наше умиление.

Според Христос, децата притежават еднакво човешко достойнство с възрастните. Нещо повече, Христос казва, че Царството Божие принадлежи на първо място на децата, и ги посочва като пример за възрастните. Според Священото писание трябва “родителите да приемат децата си като скъп дар и благословение от Бога”.

Възпитанието на децата е най-важното задължение за родителите. Но това трудно изкуство по-лесно се отдава на майката, отколкото на бащата. Майката е първата и най-добрата възпитателка на детето. С раждането на деца майката слага на главата си корона, която е по-скъпа от всички земни украшения. Тази корона я озарява с чудно сияние и я води по пътя на славата и спасението. Но короната може да се превърне в трънен венец, защото майчинството възлага трудни възпитателни задачи. Това изразява св. ап. Павел с думите: “Жената ще се спаси чрез раждане на деца.”

Чиста е родителската обич и е готова на жертви. Тя съдържа нещо неоценимо, защото родителят понася жертви, прекарва безсънни нощи, облива се в сълзи, но любовта към детето никога не секва.

Петата Божия заповед изисква от децата да почитат баща си и майка си. За деца, които почитат родителите си, е определена голяма награда в този живот и във вечността. “Който почита баща си и уважава майка си, ще придобие съкровище. Който почита баща си, ще има радост от децата си. Който уважава баща си, ще дългоденства, и който слуша Господа, ще успокои майка си. С дела и думи почитай баща си и майка си, за да ти дойде от тях благословия...”

Непочитането на родителите е голям грях, за който децата получават наказание. Тъй като достойнството на родителите е много високо, старозаветното законодателство допуска да бъде прокълнат всеки, който похули или изостави баща си или майка си. Според тогвашните сурови нрави такива деца се предавали на смърт. Смъртно наказание се предвиждало и за тези които ударят баща си или майка си.

Зимните празници в българските земи

Никулден (Свети Никола)

В началото на декември стопанската работа за нашите деди е била почти напълно приключена. Не само в планините, но и из равнината са падали първите, понякога дебели снегове. В тези мъгливи декемврийски седмици, наричани от народа “подзиме” природата и човека са се намирали не само на границата между есента и зимата, но и в навечерието на нов годишен цикъл. Именно в този период е и празника Никулден или Свети Никола. Традиционната храна на този ден в българският дом е била рибата – най-често шаран. В зависимост от месторазположението на селището обаче е приготвяна и всякаква друга риба.

До началото на настоящия век рибата е била изключително обилна в реките, езерата и блатата на страната ни, така че тя далеч не е била деликатес в ежедневната храна на българина. По приблизителни данни през миналото столетие консумацията на риба (и то в по-голямата си част прясна) на глава на населението в страната ни е била до три пъти по-голяма от тази, която осъществяваме днес, въпреки широко развития ни океански риболов.

По време на зимните месеци и особено през дългите пости, рибата е осигурявала достатъчно количество белтъчини в сравнително оскъдната храна на мнозинството от населението.

Тъкмо заради това Никулден е бил не само празник на рибарите, но и ден, в който започва захранването с риба – и то тъкмо в средата на коледните пости.

На Никулден по долината на Струма има още един обичай свързан с настъпващата зима – “захранването с мед”.

На този ден пчеларите навещавали кошерите, за да се уверят, че всичко е спокойно и добре зазимено. Някъде са правели и “курбан” на пчелина.

Никулден е навечерие на онези декемврийски празници, с които започва и очакването за голямото събитие в природата и човешката душа – зимното слънцестоене, междата, с която е белязано началото на вечния кръг. Рождеството на новия живот, посрещано винаги с едно от най-светлите чувства в човешката душа – надеждата.

Коледа (Божич)

Коледа е празник символизиращ раждането на новия живот. На Игнажден (пет дни преди Коледа), стопаните очакват влизането на първият “полазник”, случаен гост, от чийто характер, имотно състояние или дори външен вид са зависели щастието или злополучията на дома през настъпващата нова година.

Тъкмо заради това в много селища на Източна България стопанина на къщата е ходел с бъклица предния ден да кани онзи “полазник”, който според неговите представи е щял да му донесе очакваното щастие – за него, дома и челядта му. Полазникът непременно е трябвало нещо да донесе – макар и треска от дръвника. Някъде е трябвало да пресеете жито през решетото изричайки благословии за домакина, челядта и имота му.

Значението на “полазника” е толкова голямо, че той се запазва в по-голяма степен дори и за следващите новогодишни празници – Коледа, Сурва, дори и Водици. На Игнажден е замесван новия квас с който ще се замесва тестото за хляба през цялата следваща година.

Въпреки че Коледа има някои общи фолклорни черти с другите славянски народи, българският вариант е изключително богат и самобитен и има изключително разнообразие в различни етнографски области на българските земи.

Коледа като празнично настроение на народа трае няколко дни, но фактически истинският празник започва и е съсредоточен на Бъдни вечер. На този ден изпълнението на обичаите на много места започва още преди съмване, когато малките “коледарчета” тропат по вратите и влизат при ранобудните домакини изпълнявайки определени обреди и получават малки подаръци. Коледа спада сред четирите български празници които и в годините на робството и при най-тежката немотия са били зачитани от всяка българска челяд.

Още преди обед стопанинът се е обличал празнично и е отивал в гората да отсече жертвения “бъдник”, някое здраво и плодовито дръвче – дъб, цер или дива круша, който закарвал с кола у дома посрещнат от цялото домочадие с благословии в чест на “млада бога”. С внасянето му в къщи, домакинът пробива дупка в дебелия край на ствола и налива в нея масло, тамян и вино. През това време домакинята и

женската челяд са приготвили обредния хляб – “боговицата”. Той е един от най-богато орнаментираните български обредни хлябове.

Самата трапеза се слага на земята върху слама, покрита с месал. Всяко ястие на Бъдни вечер е постно, но обилно – боб, постни сарми, ошаф, орехи, чесън, лук. В западните краища се прави “зелник” и “тиквеник”. Трапезата се прекадява с тамян, поставен върху палешника от ралото – от ляво на дясно, в посоката в която се сее зърното при посев. На животните също се дава от ястията приготвени за хората. Прекадяват се и благославят всички стопански помещения.

След това бъдникът се слага в огнището, и домочадието сяда на трапезата. След разчупването на погачата, всеки може да си вземе от каквото си иска. След вечерята се изпълняват разни ритуали имащи за цел да разгадаят бъдещето за дома през годината.

След вечерята се очаква пристигането и на “коледарите” – група от 7-10 празнично облечени човека от които всеки си има определена длъжност. С влизането във всяка къща коледарите поздравяват стопанина и челядтта след което пеят песни – за дома, за стопанката, за млада невеста, за ерген, за малко дете, за орач, за овчар и т.н. Домакините даряват коледарите с хляб, орехи, месо, сланина. На другият ден събраните продукти се продават или от тях се прави гозба и по тоя начин се увеличава празника.

Учи ме, мамо, карай ме, как да направя Кувейт...

Пише: инж. Йовица Костов

Измина една година от управлението на ДСС в Босилеградска община. Общинската организация на ДСС в Босилеград на местните избори от 4 ноември 2001г. убедително спечели повечето места в общинското събрание. От 18 общински съветника на ДСС, само един е с висше образование, останалите са със средно или основно. Сред управляващите общински съветници най-застъпени професии са пощальон, горски пазач, магазинер, електромонтьор... все професии които са в ежедневен контакт с населението. Може би това беше грешката ни в коалицията ДОС – Босилеград, в която ние издигнахме кандидатурите на лекари, инженери, преподаватели – все хора които имаха интелектуален потенциал и способности да измъкнат общината от трудното икономическо, социално и политическо положение

Това е причината в края на календарната година, да направим определен анализ на вече “едногодишната” общинска власт и да сравним нейните предизборни обещания с онова което тя постигна на практика. Понеже кмета Владимир Захариев казваше, че Босилеград от гледна точка на бързия икономически растеж “ще стане Кувейт”; че “новото общинско ръководство не спи, а денонощно работи”; че “много ни обича”, (почти като Милошевич!); че “за два до три дена” решавали проблеми които предишните общински власти не можели да решат с години; и понеже самият той не се сеща да ни каже какво са постигнали и пропуснали в изминалата година, то аз ще се опитам да направя това, използвайки за тази цел публикуваните материали във в-к “Братство”.

Учредителното събрание на сегашното общинско ръководство в Босилеград се проведе на 24 ноември 2001г. Тогава беше избран кмет, заместник кмет, секретар, председател и членове на Изпълнителния съвет на общината. Вече на второто заседание бяха учредени комисии за административни въпроси, за нормативна дейност и за крайгранично сътрудничество. Тука искам да припомня, че и аз, като председател на ДСБЮ и член на опозиционната коалиция ДОС – Босилеград, бях избран за член на комисията за крайгранично сътрудничество, но до ден днешен, освен решението за избиране което ми беше изпратено по пощата, не съм канен на нито едно заседание на тази комисия и не ми е известно, че такива заседания изобщо е имало. Не ми е известно да са заседавали и съветите за стопанство и финанси, за обществени служби, за комунални въпроси и за жизнена среда.

В-к “Братство” от 16 ноември 2001г. цитира следните думи на бъдещия кмет Владимир Захариев: “Ние няма да сменим на бърза ръка, както това някои си мислят, председателите и членовете на управителните съвети на явните общински служби и организации и временните им директори. Ще сме по-различни от общинската коалиция ДОС и от досегашния Общински съвет, който беше формиран от нейни представители, които на тези постове назначаваха свои хора, без да обърнат внимание на качествата им. За директорите ще обявяваме конкурс, за да изберем най-добрите.

Въпреки това, Изпълнителния съвет на общината на заседанието от средата на декември 2001г. предложи, а по-късно Общинската скупщина усвои предложението “на бърза ръка” да се сменят следните директори:

-Владимир Жижов, директор на Комуналното предприятие "Услуга", председател на общинската организация на Гражданския съюз, дипломиран строителен инженер. На негово място бе назначен Предраг Трайков със същата професионална подготовка, но член на Общинският съвет на ДСС.

-Директора на общинския Културен център, (в рамките на който работи и радио Босилеград), Пене Димитров специалист по българска филология, член на ДСБЮ. На негово място бе назначена г-жа Валентина Петкова със средно образование, член на ОС на ДСС.

Председателят на Изпълнителния съвет Горан Стоянов не уточни причините за смените. Според в-к "Братство" причините са две: "или не са си гледали работата или пък са сменени затова, че са членове на общинската коалиция ДОС".

На следващата сесия на Общинското събрание през януари 2002г. бяха освободени от длъжност всички досегашни управителни и надзорни съвети в явните предприятия и организации които се финансират от общинския бюджет. Бяха назначени нови управителни съвети на Комуналното предприятие "Услуга", Дирекцията за строителни площи и пътища която заработи като ново предприятие, Библиотеката, Детската градинка и Културния център. За изпълняващ длъжността директор на Дирекцията за строителни площи и пътища е назначен председателя на Изпълнителния съвет на общината Горан Стоянов, който така получи две работни места, а може би и две заплати.

Коментирайки смените опозицията изтъкна, че причините са чисто политически, имащи за цел завръщането на бивши членове на СПС на определени функции в общината. На същото заседание на въпроса на опозицията кога ще бъде пуснат ретранслатора в местността Тънки рид, кмета Владимир Захариев отговори: "Трябват още пари, материали и работа, но всичко това би могло да бъде готово до началото на идния месец". Ретранслатора бе пуснат само частично и то едвам към края на годината.

След това заседание новото общинско ръководство обиколи селата Млекоминци, Долно Тлъмино, Бистър, Гложие, Рикачево, Бресница, Зли дол и др. провеждайки събрания с местните жители, изтъквайки, че в решаването на техните натрупани проблеми то ще действа в три посоки. Едната е, чрез вече съществуващия генерален план на Дирекцията за строителни площи и пътища, втората възможност е селяните да помогнат със собствени средства и третата, да се съживи производството чрез кредити. От всичко това се постигна много малко. Но парите бяха похарчени. След това се проведе референдум на който гражданите, с изключение на Местната общност Босилеград, се определиха за ново самооблагане.

В началото на март в Босилеград дойде и селскостопанския министър Драган Веселинов. Той каза, че Босилеградска община ще има привилегирован статус в ползването на финансови средства от Фонда за развитие. "Напредък" трябваше да направи програма за съживяване на овцефермата в Радичевци и да получи финансови средства от Фонда за развитие, но от това нищо не се получи. Също така, министърът Веселинов обеща, че неговото Министерство ще изплаща премии по 1333 германски марки на всеки хектар засаден с овощия или тютюн. Не ми е известно някой да е използвал тези средства. На тази среща кметът каза, че предстои да бъде оборудван пазар за добитък, но и това не стана. На срещата с министъра и заинтересованите граждани той, вероятно за да се покаже за лоялен и патриот човек заяви, че някои в залата са "пробългарски ориентирани". После пред български журналисти заяви, че самият той "не може да бъде друг освен българин".

В края на март т.г. на петата поредна сесия на Общинското събрание отборниците от мнозинството приеха тазгодишният бюджет на общината, която според очакванията ще разполага с 35 064 000 динара, който в сравнение с миналогодишния бюджет е увеличен за 80%. По-голямата част от 29,3 милиона динара ще се подсигури от данъци, от комунални такси 2 400 000 динара, а по един милион от местното самооблагане и от републиката. Как ще се харчат средствата? Най-много пари, 13 100 000 динара, ще отидат за заплати на работещите в общинското управление които са увеличени в сравнение с миналата година, след това 11 500 000 динара за заплати и други нужди на организациите които се финансират от бюджета, 6 800 000 за общинската Дирекция за строителни площи и пътища, а над 1 200 000 динара са резервирани за Фонда за солидарно жилищно строителство. От това се вижда, че най-много пари отиват за заплатите на големият общински административен апарат, който и това общинско управление не се реши да го намали и реструктурира.

Значи, във фонда на общинската Дирекция за строителни площи и пътища както пише в-к "Братство" от 12. 04. 2002г. "ще се подсигурят 6 800 000 динара, от които 1 800 000 от самооблагането, а се планира да се похарчат 10 296 100 динара. Не е обяснено как ще се похарчат 10 296 100 когато са обезпечени само 6 800 000, но нека да видим как бе планирано да се похарчат тези 10 296 100 динара.

За отплащане на кредит на закупената строителна машина до края на годината – 1 440 000 динара. За местната общност в Босилеград – 2 389 600 динара. За селата е запланувано да се отделят 6 232 000 динара, от които само за Райчиловци 1 361 000 динара. В останалите села, по вече известният метод,

средствата ще се използват за “модернизирани и прочистване на селските и махленските пътища” като се напомня, че се очаква допълнителни 504 000 динара да се посигурят от гражданите. Пак според “Братство” от 12. 04. 2002г. за Млекоминци ще се похарчат – 300 000 динара; за Караманица – 280 000; за Горна Любата – 340 000; Паралово – 256 000; Долно Тълмино – 160 000; Груинци 145 000; Ресен 125 000; Бранковци – 300 000; Рикачево – 71 000; Милевци – 240 000; Плоча – 300 000; Гложие – 328 000; Долна Ръжана – 240 000; Белут – 173 000; Горно Тълмино – 120 000; Бистър – 174 000; Горна Ръжана – 250 000; Зли Дол – 308 000; Долна Лисина – 306 000; Църнощица – 300 000; Мусул – 330 000 и в Бресница 69 000 динара.

За закупуване на електроматериали за уличното осветление в Босилеград, Райчиловци, Долна и Горна Лисина, Гложие и Бранковци ще се похарчат 150 000 динара, за доизграждане на ретранслатора в Тънки Рид 100 000. Населението от тези села има представа колко пари са похарчени и каква работа е завършена с тези пари. Аз от моя гледна точка давам пример за село Паралово за което както виждам е било запланувано да се похарчат 256 000 динара. Ако сравниме качеството на пътя преди и след поправката, то излиза, че преди поправката пътят беше по-добър. След първия дъжд пътят стана много по-лош, поради калта и с кола стана почти невъзможно да се върви.

Питам се, докога общинските ръководства в Босилеград и преди, и сега, и в бъдеще, ще прочистват селските и махленските пътища до първият дъжд или сняг. Вместо да се наливат пари в съд без дъно, не е ли по-добре всяка година да се правят възможният брой километри път с качествена пясъчна или асвалтова настилка до определени села които ще траят с години, вместо да се прахосват пари за “протистване” на пътища които траят до първият дъжд? Кой други общини в страната са толкова богати че да изразходват така нецелесъобразно средствата от бюджета си?

Защо пътя Рибарци – Бранковци който по времето на временното общинско управление беше подготвен за асвалтиране, новото общинско ръководство не го довърши а го остави да пустее и да се разваля? Защо поне не се взе предвид, че за тази подготовка са похарчени пари които могат да отидат напразно? Има ли значение, че тази работа е била започната от предишното общинско управление което е имало малко по-различна политическа ориентация от сегашното? Не беше ли по-рационално сегашното общинско ръководство да вземе предвид общото материално състояние на общината, и на нейното население, и да не си позволява лукса да прахосва ценни пари, знаейки, че нашите планински села с месеци наред са откъснати от света поради снежната блокада? Ярешник, Доганица, Зли дол, Брестница и други села нямат ни телефонни ни други връзки с центъра на общината. Някои села като Ресен например нямат дори вода. Околната среда около града, Райчиловци и Драговищица е станала на сметлище, а клозетите на гарата и на пазарището са срам за града.

Но и това не е всичко. Един от поредните “гафове” на ДСС в Босилеград е наявеното изграждане на нов ретранслатор на Църнок, който според обявените срокове, вече трябваше да бъде готов. За изграждането на “новия” ретранслатор на Църнок, преди още да бе пуснат “старият” на Тънки рид, бе запланувано да се похарчат ни повече ни по-малко – 200 000 евра! В “Братство” от 30 август 2002г. кмета Владимир Захариев казва: “Изготвен е проект за изграждане на ретранслатора. Наскоро ще започне и изграждане на път, както и създаването на електропровод към планината, така че, ако всичко върви според плановете, той ще бъде готов до края на годината”. На всички е ясно, че не всичко върви според плановете.

Горан Стоянов – председател на Изпълнителния съвет на община Босилеград и временен директор на Дирекцията за строителни площи и пътища в интервюто си в “Братство” от 06. 09. 2002г. казва: Републиканския фонд за развитие няколко години наред не отпуска средства за нови програми. Стига се до там, че други печелят от такива наши ресурси като водите и горите, от които ние фактически нямаме никаква полза. Тъй като фонда не изпълнява задълженията си, общината не може да се развива, независимо коя партия е на власт.” Излиза, че ние в Босилеград нямаме нужда да харчим пари за избори, защото според г-н Стоянов която и партия да дойде на власт – положението в общината все ще си е същото.

Към края на септември 2002г., кметът Захариев заяви, че с още десетина лекари е поел инициативата за изграждането на пулмоложки център – клиника в Босилеград. Болницата щяла да има център за диагностика и стационар. Ще има повече специализирани кабинети за спешни интервенции, третиране на инфарктни състояния, лекуване на болни от туберкулоза..., а ще има и малка хирургична зала. Този път кмета освен че съобщи, че изграждането на клиниката ще започне следващата година и ще струва 1 500 000 евра, не каза докога ще бъде изградена, и кой даде парите за изграждането ѝ. Не че съм против такава една идея и я оценявам по достойнство, но мисля, че за сегашно време тя просто не е реална и звучи утопистично, да не кажа пропагандно.

По-реалистично беше в рамките на вече съществуващият Здравен дом, да се подсигурят определени средства с които по приоритетна основа да се създадат необходимите специализирани кабинети

и служби, сред които според мен на първо място да се открие Родилен дом и хирургическа зала за да могат нашите деца да се раждат в Босилеград е не в Сурдулица.

На всички ни е известно, че външното министерство на СРЮ не прие иска на Общинското събрание болни от Босилеград да могат да се лекуват в България. Под заглавие “Конвенцията не признава болест”, “Братство” пише: “Министерството на външните работи на СРЮ не прие искането на отборниците на Общинската скупщина в Босилеград болни хора от общината, на които е нужна спешна медицинска помощ, да се транспортират и лекуват в България, преди всичко в Кюстендил”. Раде Станоев, секретар на Общинската скупщина в Босилеград по тази случка каза: “Становището на външното министерство може да се приеме само при условие, че държавата създаде условия и в Здравния дом се открият всички необходими специализирани служби, включително и малка операционна зала. Населението тук не може да е виновно, че живее в община със специфично географско положение, в край, който като сляпо черво е попаднал помежду българската и македонската граница”. А когато става дума за границата, директора на Съюзното управление на митниците отхвърли иска на общинското ръководство ГКП “Рибарци” да се оспособи за товарен транспорт, така че пътниците които искат да си внесат стоки от чужбина, са принудени да минават през отдалечения около 300км. ГКП “Градина” край Димитровград. Също не се осъществи иска на хората от селата Жеравино, Караманица и Голеш, край Голеш да се открие граничен пункт. Сега хората от тези села които живеят и работят в Крива Паланка за да дойдат до Голеш вместо да изминат път от 20 км. който разделя тези две места, сега са принудени да заобикалят и изминават над 220 км., за да минат през официалния граничен пункт “Чукарка” край Прешево.

Казаното дотук обхваща една по-голяма част от пропуските на общинското ръководство и “нерешимите” проблеми на Босилеградска община. Разбира се, не всичко може да се обхване на две страници на “Бюлетина. Проблемите на общината изискват по-задълбочен анализ в който да се включат повече специалисти от различни области, където освен проблемите биха се посочили и възможните решения за тях. Тука са изнесените само пропуските на общинското ръководство, докато за техните постижения и осъществени резултати в управлението, те сами ще се похвалят, пък и хората които ги виждат и оценяват. На мен това не ми е работа и не искам да се изказвам по тези малки “добри” резултати или постижения в сравнение с пропуските и натрупаните проблеми на Босилеградска община.

Не е нито случайност, нито вандалщина, а опасно политическо послание

(или защо “Братство” все още не е вестник на българското малцинство)

Във връзка с написаното във в-к “Братство” от 7 и 15 ноември 2002г. по повод счупването на паметника на моят дядо Димитър Валявичарски Треперски, като един от многобройните внуци на същия искам и аз да си кажа мнението и същевременно да задам някои въпроси.

Първо, категорично отхвърлям твърдението на председателя на местната общност в Босилеград Методи Чипев, че паметникът е паднал и се е счупил сам, защото същият е от бял мермер и се намираше в отлично състояние скрепен с 16 милиметрови железни шипки. Много ми е интересно откъде г-н Чипев е толкова сигурен, че “паметникът е паднал сам”, че “не става дума за вандалщина”, и дори е готов това нещо да го защитава публично, даже преди да се произнесат органите на МВР в Босилеград? Това преждевременно изхвърляне само ме утвърждава в убеждението, че някой на всяка цена иска да замаже случая.

Покушението срещу паметника на моят дядо Димитър Валявичарски Треперски е не само посегателство върху паметта на един известен борец против сръбската окупация на Босилеград, но и част от подмолната война която продължава срещу Треперската фамилия и до днес. Счупването на паметника на дядо ми е явна провокация с политическо послание към моята фамилия, която винаги е отстоявала българщината и е защитавала интересите на българите в Босилеград. Тя идва като предупреждение, след като моят син Бойчо Димитров, отказа да служи в югославската армия която по това време етнически прочистваше албанските села на Косово, и използвайки двойното си гражданство, избра да служи в българската армия. Счупването на паметника на дядо ми е и отговор на безкомпромисното ми залагане за правата и интересите на българите в Босилеград, за възстановяване на българския език в детската градинка, в училищата, и за заемане на твърда позиция към “демократичното” сръбско правителство да изпълни своите задължения към българското малцинство. Счупването на паметника е само част от всекидневния натиск на който е изложено моето семейство на работата, на улицата, в детската градинка. За това само аз и членовете

на моето семейство имаме правото да се произнасяме защото ние сме потърпевшите, и аз не разбирам защо по този случай трябва да се произнася г-н Методи Чипев който не е лично засегнат.

Чуенето и оскверняването на надгробните паметници на предците е добре известен метод за изгонване на потомците. Това не е нищо ново и ние го видяхме по време на събитията които предхождаха войната в Хърватско, Босна и на Косово.

Този текст го изпратих в “Братство” и на 29 ноември 2002г. той беше публикуван с едно “малко” съкращение което коренно променя и обезсмисля смисъла на текста. Изречението: “...след като моят син Бойчо Димитров отказа да служи в югославската армия която по това време етнически прочистваше албанските села на Косово, и използвайки двойното си гражданство, избра да служи в българската армия”, беше преправено на: “...след като моят син Бойчо Димитров отказа да служи в югославската армия и използвайки дядо ми е и отговор на безкомпромисното ми залагане за правата и интересите на българите в Босилеград...” По този начин беше премълчана причината защо моят син отказа да служи в югославската армия, и защо е използвал българското си гражданство.”

По този случай поисках по телефона обяснение от редакцията на “Братство”, и г-н Ванче Богоев ми отговори, че “не всички от югославската армия етнически са прочиствали Косово”.

Ако е така, тогава защо върховният комендант на югославската армия Слободан Милошевич днес отговаря пред Международния трибунал в Хага? Явно, г-н Ванче Богоев все още трепери от сянката му и не смее да обяви едно читателско писмо в което се споменава за престъпленията, които ние и като общество, и като държава, трябва да си признаем и да се извиним на жертвите за да разкъсаме дефинитивно с миналото си и да се приобщим към съвременния цивилизован свят. В крайна сметка, в тази страна има свобода на словото, и ако аз поемам цялата отговорност за това което съм написал и подписал, тогава защо “Братство” не ми публикува мнението? Нали новият директор на “Братство” г-н Велимир Костов обяви, че “Братство ще бъде вестник на българското малцинство”? Или може би ние, които имаме малко по-различни мнения, не сме част от българското малцинство? Лично, това никак не ме учудва от г-н Богоев, който през изминалите 12 години беше един от най-известните борци срещу “Новият световен ред”, “НАТО агресията”, “чуждестранните платеници” и т.н. През тия години на борба за демокрация г-н Ванче Богоев не посмя да обяви нито едно мое реагиране, (може би са десетина на брой), в които изразявах определени граждански позиции по различни въпроси. Дори и днес, той по инерция продължава да защитава Милошевич и неговата политика която доведе до стотици хиляди жертви и материални разорения. Хора с такива застарели възгледи не могат да направят нов вестник който свободно да отразява всичко което е от значение за нашето малцинство.

Димитър Димитров Треперски

По повод едно незаслужено отличие

От вестник “Братство” от 22 ноември 2002г. научих, че г-н Пене Димитров, учител по български език в основното училище в Босилеград е станал носител на отличието “Паисий Хилендарски”, което присъждат Министерството на образованието и науките на България и Националният институт по образование от София, за “заслуги в областта на образованието и обучението по български език и литература”.

При всичкото си уважение към Министерството на образованието и науката и Националния институт по образование в София, смятам, че даване на отличие за несъществуващи “заслуги” и подборът който е направен по отношение на българите в Югославия е напълно погрешен. Смятам, че хората които са предложили г-н Пене Димитров за носител на такова престижно отличие не са идвали в Босилеград и не познават достатъчно обучението на български език у нас.

Първо, да се присъжда отличие там където български език се преподава като чужд предмет само два часа седмично и няма дори статут на майчин език; където българското самочувствие е сериозно поколебано; където българите са изправени пред сериозна опасност от асимилация вследствие на великосръбската политика – това никак не укрепва и не утвърждава образованието по български език, а по-скоро – великосръбската политика която цели българският език да бъде премахнат напълно. От тази гледна точка, да се дават отличия за “заслуги” в образованието и обучението по български език е абсурд, защото никой не заслужава такова отличие. Отличия се дават за постигнати резултати. В случая с българското малцинство няма никакви резултати нито в качествено нито в количествено подобрение в обучението по български език.

Второ, тази награда не я заслужава и г-н Пене Димитров. Ако я беше заслужил с реални постижения на място, тогава за награда трябваше да го предложат организациите които защитават българщината в Западните покрайнини а това са ДСБЮ и КИЦ. Доколкото знам, за това отличие не го е предложила дори неговата “Матица на българите в Сърбия” на която е председател. Вместо това, за тази награда са го предложили неизвестни чиновници в София които едва ли някога са били в Босилеград и едва ли познават сложния механизъм по който българите в Босилеград се трансформират в сърби, за което най-голямата заслуга има сръбското просветно министерство чийто служител е и учителят Пене Димитров.

Трето, през 1987г. когато се въвеждаше тнр. “двуезичен модел” с който българският език брутално беше изхвърлен из училищата, г-н Пене Димитров беше училищен надзирател по български език, и следеше за стриктно спазване на този модел. Спомням си, че тогава в Малката зала на Културния дом където се беше събрало цялото политическо ръководство на Босилеград, заедно с директорите на стопанските предприятия и директорите на училищата, само аз като гражданин се обявих против този коварен “двуезичен модел” който тогава защитаваха всички “интелектуалци” на българското малцинство. Г-н Пене Димитров тогава го нямаше на това заседание. Но след това стана училищен надзирател и следеше за неговото прилагане.

Впрочем, и самият Пене Димитров си признава че: “...може би не съм оправдал напълно наградата... но много по-драга би ми била награда от сръбското Министерство и тези заслуги в образованието ми да бъдат признати тук, в Сърбия, в държавата в която живеем”! Точно така! Сръбското Министерство спокойно може да даде награда “Свети Сава” на г-н Пене Димитров и то съвсем основателно – човекът има заслуги пред това Министерство. Но “Паисий Хилендарски” от Министерството на образованието и науката на България е вече много, и по същество представлява удар в гърба на българската кауза в Западните покрайнини! Защото освен “заслугите” в образованието, г-н Димитров има и някои други “заслуги” – за които още не е дошло време да се изброяват.

Пък и България трябва да знае, че в Западните покрайнини освен тия които всекидневно идват да клечат в министерствата в София, има и други хора, които с надчовешки усилия предпочитат да воюват за българската кауза, на място – в Босилеград и Цариброд, които всекидневно се излагат на опасност воювайки не само за българския език, но и за свобода и демокрация, които страдат и живеят в страшна беда и мизерия, без средства за живот и без покрив над главата. За тях трябваше да помисли България.

Димитър Димитров Треперски

Сърбошовинизъм “между другото”

Цанко Живков

С известно закъснение прочетох първите броеве, (вече четири), на сп. “Марица”, издавано от Дружеството на писателите и община – Пазарджик. Удовлетворение изпитах от почти всички материали в списанието, отразяващи ботатото културно-историческо и стопанско-икономическо минало и настояще на Пазарджишкия край.

Силно ме подражни обаче отпечатената в кн. 1/2000г. статия “Шоплъкът, Шоплъкът между другото” от Драган Колев. Подзаглавието гласеше: “Шоплъкът като фактор на регионално сътрудничество и свързване на Балканите”, а под линия се добавяше, че “заглавието на настоящият труд е перифраза на известното произведение на Ханс Магнус Енцесбегер “Германия, Германия между другото”. Сиреч заявката е, че в предлагания “труд” ще се разглежда сериозен исторически въпрос с научна безпристрастност.

От рубриката “Гости”, под която е поместена статията и няколко други литературни произведения, в края на които е изразена благодарността на редакцията на Културно-информационния център “Цариброд” за оказаното съдействие, става ясно, че гостуват творци от Западните покрайнини. Инициативата е похвална, но съдържанието на въпросната статия е направо издънка на списанието и не може да остане без отговор. Въпреки българското име на автора Драган Колев, статията оставя недвусмисленото впечатление, че под маската на добросъседски намерения и научна достоверност ни се пробутва закъсняла, но отвратителна реставрация на сърбошовинизма. И то в 2000 година, когато целият свят стана свидетел на безславния крах на великосърбиянството и неговите кървави злодеяния, спрямо всички “братски народи” в командваната от сърбите Югославска федерация. Сред обширното въстъпление, натруфено със засукани наукообразни приказки, за Балканския полуостров като междинно звено на Изтока и Запада, територия на срещи и смесвания на много народи и завоеватели, авторът така формулира темата си: “Дали Шоплъкът, като специфичен етнографски район, може да стане в това ново време фактор на регионално сътрудничество и свързване на Балканския полуостров?” От “семе на раздора” да се превърне в “мост на свързване и съединяване”. И по-нататък: “Намирайки се на едно място, където се допират няколко балкански народа –

сърби, българи и македонци, той (Шоплъкът) често е бил спорен от гледище на “принадлежност към етнически области”.

Досега знаехме, че ябълката на раздора на Балканите е Македония; че тоя раздор го пося Берлинския конгрес, като разпокъса етническата Санстефанска България на няколко части, не без злорадото съдействие на сърбите. Знаехме за изработените в средата на XIX в. от Илия Гарашанин “Начертания”, според които Сърбия е призвана от историята, подобно на италианския Пиемонт, да обедини всички славяни на Балканите под нейното командване. В невъзможност да се разширяват на север и запад, където е Австро-Унгария, сърбошовинистите насочват всички сили и средства на своята безогледна пропаганда на изток и юг в изконните български земи на Тимошко и Моравско, на Шоплъка и Македония. Раковски, Ботев и Левски гневно разобличават нечистите попълзновения. Неуспели да сърбизират македонските българи, великосърбите измислиха коварния македонизъм, според който македонците не са българи, а самостоятелен славянски народ, нация и държава, близки до сърбите и напълно чужди и противни на незначителната орда на българо-хуните в Добруджа и край Варна.

Сега от статията на Драган Колев научаваме, че новото “семе на раздора” е Шоплъкът; че за него и шопите имало “много открити въпроси”; че той вече е обект на спора между балканските народи и че някои от тях му придавали “изключително собственическо право”. Имат се предвид българите. Уверени сме – пише по-нататък авторът, - “че всяко смиряване на политическите страсти на “защитниците на изключителни национални интереси” и мисионери на “чисти нации” би създало начални условия за обективни научни изследвания и по-коректни разисквания, което само по себе си би представлявало откриване на възможности за интеграционната функция на Шоплъка. Но също така е важно да се каже, че и премълчаването на откритите въпроси не е в интерес на онези балкански народи, в чиито корпуси се е претопил сега този етнос.”

Ще се вслушаме в съветите му да не “премълчаваме откритите въпроси”, за да разберем в “корпусите” на кои балкански народи се е “претопил” шопския етнос. “В интерес на истината е – пише авторът с българско име, но със сръбско самосъзнание, - че българската наука е посветила повече внимание на Шоплъка, отколкото нашата, вероятно и поради това, че по голяма част от Шоплъка е останала в състава на българската държава, а по-малка част в състава на Югославия и Македония.” И в стремежа си да поправи тази несправедливост упреква българската наука, че “не се е освободила от “националната идея” да смята шопите “като етническа група само на българския народ, и Шоплъка – като “българско етническо пространство”. Сега да видим как авторът сърбошовинист се освободил от своята “национална идея”. Ще го разберем по границите, които определя на Шоплъка “на дълж по сегашната югославско-българско-македонска граница (дължина 200 км. и ширина 50-80 км.) с повърхност над 12 000 кв. км.” “Малката част”, останала в Сърбия, представлява всъщност Западните покрайнини и види се само Драган Колев не знае кога и по какъв начин те са придадени към Сърбия и от каква националност е населението им. Няма да е чудно, ако и той самият е от “тая националност”, която в 1920г. броеше 125 хил. чисти българи, а сега под “братските грижи” на сърбошовинистите са останали по-малко от 25 хил., които дори не смеят да се нарекат българи. Та авторът, ако е имал доброто намерение да съдейства за “мостовете” на разбирателство и интеграция между българи и сърби, що не е изследвал участта на тия “изпарили се” 100 хил. българи? А Шоплъкът и шопите да остави на мира, защото те са чисто българска работа и не са лъжица за неговата уста.

Но не! Той пише, че другата по-голяма част от тази “отдавна национално индиферентна територия” Шоплъкът, се е претопила или е застрашена от претопяване в “корпуса” на българския народ. А това според автора са областите: Краище (около Кюстендил, Босилеград и Радомир), Малешево (югоизточно от Осогово), Грахово (около Брезник и Перник), Знеполе (южно и източно от Трън), Софийско (Софийско поле и Софийска котловина) “и много други в източната част на Шоплъка” до Искър, включително и Самоков. “Предците на шопите – пише Драган Колев – са живеели под много владетели, режими и народи; от византийско управление, славянска асимилация, български ханове, князе и царе, много сръбски царе, крале и жупани”. Дали обаче авторът може да посочи поне един сръбски цар, крал или жупан който е владял когато и да било Видинско до Искър, Белоградчишко, Радомирско, Трънско, Пернишко, Брезнишко, Софийско или Самоковско? За такъв измамник с претенциите на учен всеки шоп от тия краища би рекъл: “Глей му акъла, па му крой гащи!”

За да улесним автора в желанието му да намери исторически основания за “интегрирането” на българи и сърби ще го насочим към две други области, много по-подходящи от Шоплъка. Думата ни е за Тимошко и Моравско, населението на които е било чисто българско по свидетелства на редица безпристрастни западни учени и историци, етнографи, езиковеди и пътешественици, но и на много сръбски учени, като най-великите сред тях са Вук Караджич, историкът Д. Давидович и др. Тези две области, макар и

доволно сърбизирани сега, съхраняват много от българските си корени и могат да послужат за “мост на сътрудничество и съединяване”.

Нека да припомним че още през 1833г. след Ункяр-Искелския мирен договор между Русия и Турция сърбите заграбват населената с българи Тимошка област с Кладово, Неготин, Зайчар и Гургусавец, преименуван по-късно на Княжевац. В Зайчар и около него са живели преселници от Тетевенско, които са говорили на мекото източнобългарско наречие, якали са. Там е роден от баща и майка българи “бугарашът”, дьонмето Никола Пашич, който като всеки еничарин и отцеругател е сторил много злини на народа и държавата ни.

За тая “първа спорна област между Тимок и Искър, Драган Колев вика на помощ измислиците на ултрасърбския шовинист Й. Цвиич. Последният се оплаква, че нямало достатъчно изследвания, които да утвърдят специфичните сръбски или български особености на областта. Все пак, според Цвиич, такава разделителна особеност между единия и другия народ би могла да бъде “славата” – “най-главният сръбски обичай”, в който са смесени християнски и езически елементи. Цвиич казва: “Сърбите нямат по-топъл и по-дълбок обичай, който е личен, понеже е свързан със семейството и от поколения с векове се продължава. Този обичай липсва при българите...”

Но и Цвиич изопачава фактите като всеки сърбоманиак. Вук Караджич, най-големият сръбски учен през XIXв., след лични наблюдения на обичая “слава” или “крсно име” изрично е отбелязал, че всички българи около Тимок славят Никулден, пекат шаран и т.н. Караджич пише: “Всички българи около Тимок славят Никулден и освен кръстния колач, който се реже както у сърбите, всякой умесва по един голям хляб, в който се туря цял шаран” (Српски рјечник, 1852, стр. 306). Тия думи на Караджич стоят и в държавното издание на неговия “Српски рјечник” (Белград 1898г). Но по късно се намериха двама сръбски “божем учени”, както ги иронизира в една статия 1931г. именитият езиковед и историк на българския език роденият във Видин академик Стефан Младенов, които фалшифицираха писаното от Караджич. Доцентите Воислав Йованович и Милош Ивкович, в своя учебник за гимназиите заменят Вуковите думи “българите около Тимок славят Никулден”, пропускат и следващите му думи, че тамошните българи режат кръстния колач, както го режат и сърбите.

Другият ни корифей на езикознанието, акад. Ал. Теодоров – Балан, в “Периодическо списание на Българското книжовно дружество”, в “Периодическо списание на Българското книжовно дружество”, кн. XIX-XX –1886), стр. 211, разобличава фалшификациите на Милан Миличевич в няколко народни песни от Зайчарско “је, као што се види, бугарски, ала има много србизма”. М. Миличевич обаче прикрива, че тия сръбизми са вмъкнати от самия него и от сръбските записвачи на песни.

Подобно е положението и в Моравско, в Ниш, Враня и Пирот. С тия чисто български земи Берлинския конгрес възнагради сърбите за юначеството им, че обявиха война на турците едва след падането на Плевен. На тоя конгрес, без българско присъствие и глас, сърбите са искали още Видин, Лом, Кула, Белоградчик, Берковица, Чипровци, Брезник, Трън, Сливница, Драгоман, Радомир и Софийско поле – сиреч, цяла Западна България, включително и Шоплъка. И тогава са се служили с нагли лъжи и фалшификации. В телеграма до царя Освободител уж от името на трънчани с дата 14 май 1879г. се казва: “Нашата земя е стара Сърбия. Светите наши владетели Неманичите най-много време живяха между нас. Нас турците ни покориша като сърби. Нашият език е сръбският, нашите обичаи – и народни, и религиозни, са истински сръбски обичаи... Че турците ни наричаха българи и че ние бяхме принудени да крием сръбското си име под българско име, докато бяхме турски роби...”

Та мерациите и на днешните сърбоманиаци по Шоплъка са с отколешна давност. Техните домогвания не бива да се подценяват и лекомислено подминават. Защото помним безумните сърбиянски и коминтерновски напъни изкуствено да се създават нови нации и държави в недрата на народа ни – македонска, тракийска, добруджанска, помашка. Ето че доживяхме под благовидния и “научнообоснован” стремеж към “сътрудничество и свързване на народите на народите от Балканския полуостров” да ни се подхвърля въдицата и за някаква “шопска нация”. Това не е налудничаво хрумване само на Драган Колев, а отдавнашна и целенасочена политика на сърбоманиаците. Известни са дори фактите, че в учебниците на сръбските ученици има уроци за “шопската нация” и книги се превеждат, и театро се изнася, на “шопски” език.

Целите на вездесъщите сръбски шовинисти са прозрачни. Има българско малцинство в Западните покрайнини, защо да не си създадат свое малцинство в половината от България. А след години това “сръбско шопско малцинство” може да потрябва за някоя нова “Велика Сърбия”.

Ето защо е необходимо безпощадно и навсякъде да бъдат разобличавани сеячите на великосърбиянството, закъснял следовник на което е и въпросният Драган Колев с “труда” си “Шоплъкът,

Шоплъкът между другото”. Той, разбира се, може да си измисля каквото иска, но защо неговият пасквил е намерил място върху страниците на сп. “Марица”?

Дръж се земя, шоп те гази!

Пише: Новица Станков

Сръбския филм “Зона Замфирова” бе приказан премиерно през август в Нишката крепост, и от тогава непрекъснато се върти в кино-залите в цялата страна. Видяха го над 700 000 зрители, което само по себе си говори, че му се придава значение като за нещо от национална стойност и значение. Става дума за една любовна интрига. Нещо като сръбската версия на Ромео и Жулиета.

В сръбските паланки го поглъщат всички баби, лели, стрини и техните роднини от селата които от седемдесетите години не са влизали в киното. Вестниците пишат цели фейлетони за живота на “действителната Зона”. Обаждат се нейните горди правнуци и чукувнуци, гостуват по местните телевизии и разправят за нейния живот. Съседките на кафе, по цял следобед тълкуват образите на главната актриса, а тя пък по националната телевизия гордо заяви, че просто си е родена като Зона.

Филмът прилича на телевизионна драма заснета в една забутана улица с една работилница и една къща. Във филма обаче няма нищо от онова с което писателят, (спори се дали това е Сремац или Нушич!) е направил Зона Замфирова жива до наши дни. В приказката за Зона и Мане, в днешния отчужден свят, няма нито романтиката, нито платоническата любов характерна за големите романи и филмове. Тя има смисъл за някое друго минало свършено време, когато се е живеело по-бавно и когато за любов или от любов наистина се е страдало и боледувало.

Във филма на Здравко Шотра няма нищо от това.

Но има други пъстри неща. Давам акцент на диалекта. Той е нещо нормално – няма абсолютна компактна територия с точно определена нация, език, вяра и култура. И в това би трябвало да е богатството на света. По време на турското робство на Балканите езиците са оформяни в други административни, “пашалъчки” граници. Днес други обстоятелства поставят други въпроси.

В белградското списание “Дуга” журналистът Марко Видойкович говорейки за кино-продукцията в последната година за “Зона Замфирова” казва: “...али не будите смешни. Да гледам филм о проводацисању у србијанским забитима!? И то без превода?! Смејурија”. “Народне новине” пък преди няколко месеца публикуваха текстове на някаква асистентка на Филологическия факултет в Ниш в които тя пак споменава термина “шопски”. С други думи сръбския печат колкото и да бе въодушевен от режисурата на Здравко Шотра, толкова е и разделен по въпроса дали “Зона Замфирова” води потеклото си от Косово или малко по на изток - от “Стара Сърбия”. Проблемът никак не е маловажен ако се има предвид, че над две трети от езика в “Зона Замфирова” нямат нищо общо със сръбския книжовен език.

И докато някои умни “академици” от нашето малцинство продължават да изправят на магарето “оная работа”, спекулирайки докъде се протягат границите на “Шоплъка”, други твърдят, че техният “шоплък” стига до границите само на Босилеград и Цариброд. Ако думите “да се кара”, “утре”, “писал”, “лъсно”, “нищо” и други се считат и за “сръбски” и за “шопски” – явно става дума за подменяне на тезисите.

Така че всички, включително и новата “Матица” трябва да внимават с произведенията на подобни автори, а нашите запалянковци не бива да обиждат комшиите ни от Крива фея, Редовница, Ново село, Търговище, Власина и други, които, нали, са “сърби”, на които в централна Сърбия им викат “бугараша” или както е сега модерно, “шопови”.

Не мога без работа!

Александър Димитров Треперски известен като “Санде Треперецо”, или просто като “дядо Сашо”, е роден 1921 година в Босилеград и е най-младият от петте деца на легендарния Димитър Валявичарски Треперски – известен борец срещу сръбската окупация на Босилеград по време на сръбските нашествия в началото на века. Израснал е в Босилеград, живял е с него, наблюдавал го е, и днес, когато е вече на 81 година, говорим с него.

- Дядо Сашо, как ви изглежда животът от днешната дистанция от време?

А бе, поживях си. Спомням си като шеснайсет-седемнайсет годишен майка ми ме прегърне през рамо и ми казва “расни ми синко, расни, кога да е, ти български войник ще си ми”. А то пилето рече амин. Бяха ме рекрутирали в югославската армия когато стана войната 1941г. Щом пак ни върнаха към България, рекрутираха ни три набора, 1919, 1920, 1921 в българската армия. Аз бях два месеца в Стара Загора, а после ме прехвърлиха в София, и там до февруари 1944 година бях личен шофьор на коменданта на оръжените сили Димитър Айранов. Имам много добри спомени от това време. Малкият принц Симеон Сакскобурготски, и сегашен премиер на България, тогава беше на шест-седем годинки и от вторият етаж през улицата съм го гледал как си играе със сестра му в Двореца. Обиколил съм цяла България, винаги добре облечен и нахранен. След 9 септември в партизанската армия гонихме германците до Прищина аз бях във Враня, карах камион тогава.

- **После създадохте семейство, започнахте работа...?**

Да бе, ожених се през 1944 година, имам трима синове, шестима внуци и внуки и сега седем правнука и правнуки. Имам шофьорска книжка от 1939 година и от тогава не изпускам волана. Цял живот съм шофьор. 14 години работих в Автотранспортното предприятие в Босилеград, 6 години в Тълминската задруга, после в Горското стопанство, по кооперации... от 1982 година съм пенсионер. Но не преставам да карам. Всеки ден правя по два курса до границата, преди и след обед. Ако има някой докарам го, ако няма, поразходя се и се връщам.

- **Трудно ли ви е?**

Не, не ми е трудно. Ами ако не е волана, какво друго да правя?! Ще полудея без работа. Пък и по-добре ми е като работя, човек без работа се разболява. Излезеш там, не тежиш на близките си...

- **Като сравнявате живота преди и сега, каква разлика виждате? Този егизъм, обезлюдването на нашите краища, изселването... Как го намирате?**

А бе живота е много по-лош отпреди. Е, по-добър е затова, че много напредна техниката. Но така, в човешките отношения има много повече злоба, повече саможивост. Хората се изопачиха много. Преди човек като почне да прави къща, всеки ще му помогне, я с работа, я с материал – с каквото може. Сега вече това го няма. Няма го уважението, солидарността. И това е много лошо. Лошо е и това, че в Босилеград вече няма работа, хората бягат за по-добър живот там където им по-харесва. Пък и тия дето са тука ако не отидат някъде на печалба да изкарат някоя пара, и те не могат да преживеят.

- **След толкова години, един от вашите внуци Бойчо Димитров сега избра да служи в българската армия. Как си го обяснявате?**

Така си е избрало момчето – нека си отслужи. Тука нещо не му хареса, негова си работа, така си е избрал, нека да си служи. В България сега и по-бързо ще си отслужи, да е жив и здрав. Аз съм служил в българската армия 30 месеца. После служих в югославската армия още 28 месеца та общо взето съм бил войник 58 месеца – 5 години без два месеца! Пък файдата както виждаме, е никаква...

Интервюто взе: Иван Николов

Тодор Каблешков в Пирот

Държавната агенция за българите в чужбина, Общобългарският комитет, Фондация “Васил Левски”, Столична община София и КИЦ “Цариброд” тази година с редица културни мероприятия и серия написи в разни списания в България и сред българските общности в чужбина ще отбележат 130 години от гибелта и 166 години от раждането на Апостола.

Райна Каблешкова

През август 1875г. Тодор Каблешков преоблечен в като търговец на дървен материал обикаля градовете Самоков, София, Пирот, за да провери настроението на населението и подготовката му за

въстание. В Пирот имал задача да проучи какво би могло да се направи около сръбската граница по организацията на въстанието. Там има добре уредени български училища, две църкви и просветени българи, които не са чужди на идеята за освобождение. Тодор образува революционен комитет и препоръчва за прикрие да се учреди читалищно настоятелство.

За посещението и дейността му в Пирот пишат Елисей Манов и Захари Стоянов.

Елисей Манов съобщава: “Беше годината 1875, през месец август, тъкмо по времето на пиротския панаир. Като говоря за последния (панаира), нека кажа нещо за него: той начеваше от 1-ви август и продължаваше до 8 септември: първите дни на големия площад, наречен “Тихибара” и бе панаир на добитък..., а останалите 28 дни – на местността, наричаема “Барие”, с все възможни стоки. Тука се стичаха търговци от: София, Пловдив, Видин, Ниш, Лясковец, Враня, Габрово, Велес, Самоков и др. Пиротското общинско управление, за да събере разните търговци с донесените им за продан стоки, имаше построени ред дюкяни, които даваше под наем във време на панаира, а доколкото дюкяните не стигаха, търговците, особено тия от София, посторяваха на празното и широко място дъсчени дюкянчета... Понеже те разходваха много дъски за постройка на временните дюкянчета, а такива в Пирот не се намираха в достатъчно количество докарваха от Белово, Ихтиман и Самоковско...”

По това време... Тодор каблешков бе чиновник в Хиршовата компанията и дойде в Пирот с намерение да направи сондаж, дали би могло да се устрои нещо и в Пирот, като град близо до сръбската граница, та да влезат в споразумение с него някои от градовете, които трябваше да въстанат. Вероятно, за да не обърне внимание на турските власти, той бе натоварил 5-6 коли чамови дъски, които отпосле продаде на търговеца Воин Кирков... През стоението си в Пирот Тодор имаше чести срещи с жителите: Нестор Абаджиев, Георги Табаков и др. от пиротската интелигенция... Вечерта бяхме на вечеря в квартирата на Нестор Абаджиев... Тодор го втресе, но въпреки това той цялото време беше весел и приказваше за въстанието в Херцеговина... и държа тост за неговата сполука... На заранта, понеже беше празник отидохме и се фотографирахме при... Иван А. Карастоянов, който по него време беше в Пирот, дошъл от Белград, гдето баща му, Анастас Карастоянов, беше княжески фотограф. В тая група бяхме: Тодор Каблешков, свещеник Пантелей Панчов, Симеон Христов, Нестор Абаджиев, Георги Табаков, Елисей Манов, Кръстю Бахчеванов, Георги Мечков, Кота Кръстев, Мишо Стефанов, Алексо Стефанов, Йосиф Куклов и Йосиф Брайков. На другия ден Каблешков си замина, изпратен сърдечно с най-сърдечни благопожелания...”

Захари Стоянов в “Записки по българските въстания” пише: “Той често напушал своята служба и ходил... да говори и проповядва. Нестор Абаджиев, който по онова време бил учител в Пирот, разказва, че чрез него и чрез други още младежи той съставил нещо като комитет, дал много светли надежди и планове. Това било наскоро, след като оставил вече службата си на Белово.”

Това са малкото, но достоверни сведения за посещението на Тодор Каблешков в Пирот и за неговите намерения относно освобождението на поробените български земи.

Млади поети

Билиана Николова

Ти ли си този...

Ти ли си този който
през нощта сънувам?

Ти ли си този,

за когото жадувам?

С любов към мен ли идваш

да бъдеш тук завинаги,

или пак ще си заминеш,

рано с първите зори.

Ти ли си този когото

ще обичам

докато падат първите снежинки

твоего име ли ще пиша

само с четири бели звездички.

Каж ми!

Погледни ме и бъди засмян,
кажи ми честно, и без свян,
още ли ме обичаш?
Ела, и ме докосни,
аз още съм сама,
ще дойдеш или
ще мине нощта?
Подай ми ръка и ме прегърни.
Не отивай, това ще ме заболи,
чакай, искам да знам,
ще се разделим ли...?

Моето селце

Ранко Каранфилов

Моето родно селце
високо в планината като крилце,
ще го опиша както умея -
в него вече не живея.

Намира се в планината
известна навсякъде с водата,
а в недрата на земята
се крият залежите на рудата.

Къщите са бедни и малки
разпръснати по махалки,
по долища и баири
вече живот се не шири.

Беше време на теглила
за живота в тез села –
решиха с минното дело
да спасят нашето село.

Изследваха минните залежи,
потпалиха селските стремежи.
Трепча път до Караманица направи
и старата мина поправи.

Камионите тръгнаха
за просперитет на селата.
Машините бръмчат безспир,
за щастлив живот и мир.

Под Бела вода и Църноок
светна и електрически ток!
В мината компресор забумтя
а навън руда се разлетя.

Изградиха и жилища,
нови светли училища,

селото стана градче живо
и си заживя щастливо.

Така изминаха години,
сега там са развалини –
вече песен не се пее,
всичко мълчи и пустее.

ГРАД НА ЛЕГИОНЕРИТЕ

Ти си вечен град,
победителю– “РИМ”,
и в третия милений – по тебе вървим.
В тебе гледам дом,
вечен град на “РИМСКИТЕ ЛЕГИИ”,
културата и прогреса са в теб,
затваряш вечния “КОЛОСЕУМ” –
място за юнаци и мъченици,
“РАЯТ И ПЪКЛОТО”.
Сенаторите ръкопляскаат,
гледайки борбата
между робите и животните.
Земният “РАЙ” идва
след поредният “АПОКАЛИПСИС”.
Вечен граде, дори Ханибал
не успя да пороби твоите вечни стени.
От “НЕРОНОВАТА КУЛА” – ЦЕЗАР?
говори с “КЛЕОПАТРА” –
обещава примирие и любов.
“ГАЛИТЕ” – ще спрат своя вечен поход.
Християнската черква – “АРА КОРЕЛИ”,
още чука със своята камбана.
“ФОРУМ РОМАНУМ” – сърцето на РИМ,
още бие и от неизвестните гробове
един легионер стана от съклет
и прерастна във велик поет.
Пред входа на “ВАТИКАНА” –
безгрижният художник, потапя
четките в акварела и на платното
рисува лицето на “МОНА ЛИЗА”.
Гласът на катедралите обяви
началото на новия средновековен
“РЕНЕСАНС”.

“КОСМИЧЕСКИ ЗВУКОВЕ”

Далечини, простори – следим пътя
на (МЛЕЧНАТА ГАЛАКТИКА)
и в един малък аозис наречен земя,
започна новия живот.
Неблагодарниците със своите лъжи
и варварите на АПОКАЛИПСАТА,
с острия си меч – прекъснаха пътя
на природното щастие, и ни въведоха
в “ЕНТРОПИЯТА НА КОСМИЧЕСКИЯ ХАОС”!!!
Дарвиновата теория се оказа неясна,

и ще се търтиме на сърбите!
На власт ще доведем контрабандисти,
нямаме нужда от специалисти,
и всички родени с бистър ум
няма да вдигат бунтовен шум,
и други такива с вирнати глави
ще пасат овце, кози и крави,
а преподаватели по математика
ще си изкарват хляба с мотика,
и тия дето са учили на Сорбона
ще целуват ръка на леля Нона!
В изпълнение на нашата мисия,
ще ни подкрепи синята полиция,
разни радикалчета инспектори
и бивши майстори на ковтори,
и кума Лисицата с двата крака
дето гони българки на битака,
разни червени финансисти,
набърже пребоядисани комунисти,
членове на демократични дружини,
ченгета с косовски лимузини,
бизнесмени със съмнителни занятия,
директори на бивши предприятия –
ще дадем добри девизни заплати
на всички лепители на плакати!
С божия помощ и със дебейците
ще вземем телевизията на Треперците,
ще направим нова шербет програма –
емисии със сръбска панорама,
няма да пипаме обществените язви,
ще снимаме само голи женски пазви,
и ще показваме пред света –
нестриганата глава на кмета!

Иван Раденков

ТЪПА ИСТОРИЯ

В понеделник сутрин рано,
Пешо тръгва на пазар,
Васката върви с него –
неразделният другар.
Комбето препуска леко
Тлъмино не е близко –
там с поведение низко
ги посреща часовой на пост –
дългоух и много прост.
Сега е решил учител да става,
кому ли агне рушвет ще дава –
май секретарят ще го пипне,
на Ушан секирата ще рипне
с червеният конец –
жената от дръвника го съветва:
“Ако трябва, дай юнец”!
Бай Крумчо се много коси
Ушко пълна чанта носи,

ту за Враня, ту за Ниш,
ту с месо, ту с емиш!
С контрабанда се занимава
и за Враня често заминава.
В данъчното носи бут,
шефа да се понаправи луд,
колата да не му таксува,
и настоятелно го баламосва,
че съединителят му буксува.
Идва Пешо на пазара –
сериозна работа тук става –
вика Ушко на жена си:
“Дръж тук всичко под око,
сега ще доведе Лисичоко,
ще прешляпа той реката
ще му прочете правата,
и правилата на играта:
Слушай Пешо ти с мене
на титара не си играй
и глоба две-три хиляди дай”!
Чичо Сима, опит има,
с престъпници от тоя сой,
ще ги пипне той на място –
Ушан го вика – тръгва с тях и той.
Комбето на Ушан вече стига,
бърза като руски сателит,
на “Еремишцето” спира –
слиза инспекторският елит:
Бай Васе с остри мустаци
смело стъпва с дълги краци:
“Дай цигара, дай запалка”,
в данъчното заплатата е малка”!
Мастиката лошо гледа,
търси ѝ на годност срока,
и започва да чете урока:
“Давай всичката акцизна стока”!
Бай Иван “Слимс” цигари пуши
“Борото” го, казва, души.
С мътен поглед всичко руши,
протокола пише вещо,
драци писалката зловещо –
ще се ражда тежка глоба
в името на закона и народа!
“Сбирай всичко” вика Сима
няма време май да има,
бучка сиренце да мезнат,
блажно агънце да резнат.
Ушко през прозореца надглежда,
и трапезата подрежда,
мисли се кого да прати
с малка глоба да съкрати
главният си конкурент,
бай Занко съседа – опонент.
А бай Зане, добра душица,
не е замътил никому водица,
спокойно си живота кара

и щом на Ушан изпадне фара,
той го удря от дувара
и безмълвно си прошепва:
“Ти на мене петлето,
аз на тебе фара от къшето”!

*

Мръква вече над селото –
още един замина тежък ден,
някъде седянка ще се кара –
зимна нощ да се прекара.
Тлъминският пак не дойде рейс,
в тъмното из сокака се разхожда
бай Бранковият рунтав пес
и селският часовой чутурест.

Васил Димитров

От активностите на фенклуб “Левски” – Босилеград

На 14 ноември в организация на фенклуб “Левски” от Босилеград, 12 любители на футбола имаха удоволствието да присъстват на мача в София между “Левски” и австрийският “Щурм” от Грац. Мача се проведе в рамките на втория кръг от купата на УЕФА. Резултатът е вече известен – 1 : 0 за “Левски” но с оглед на това, че същият резултат имаше и “Щурм” в Грац резултат беше решен с дуспи и “Щурм” се класира в следващия кръг.

Мача се проведе на Националния стадион “Васил Левски” и за феновете от Босилеград беше особено удоволствие на ремонтираният стадион да присъстват на едно такова зрелище.

За съжаление, този път “Левски” не успя да продължи в Купата на УЕФА, но феновете от Босилеград и занапред ще подкрепят любимия си отбор.

Радко Стоянчов